

Kronofogden

Länsstyrelserna

Ekobrottsmyndigheten
Swedish Economic Crime Authority

Polisen

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Folkhälsomyndigheten

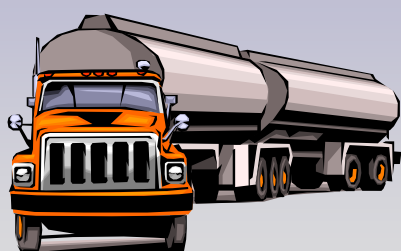

Konsument
verket · KO

Tobak

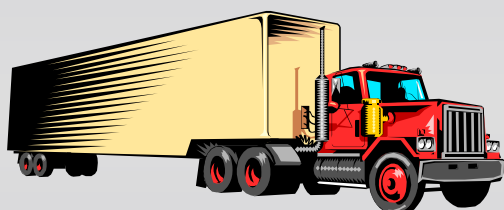
- myndigheter, verktyg och befogenheter

Punktskatter

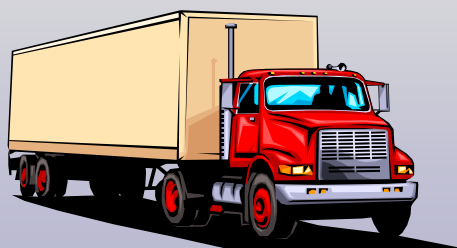
Tankbil med
55 m³ ofärgad olja för fordonsdrift

ca 300 000 kr

Långtradare
med 15 000 l sprit, 40 %

ca 3 000 000 kr

Långtradare
med 50 000 limpor cigaretter

ca 13 600 000 kr

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SIDA

2	1	Inledning
4	2	Befintliga verktyg hos olika myndigheter och myndigheternas befogenheter
4	2.1	Folkhälsomyndighetens verktyg och befogenheter
5	2.2	Länsstyrelsens verktyg och befogenheter
6	2.3	Kommunernas verktyg och befogenheter
9	2.4	Polisens tillsynsansvar m.m. vid handel med tobaksvaror
17	2.5	Skatteverkets verktyg och befogenheter
28	2.6	Tullverkets verktyg och befogenheter
35	2.7	Kronofogdemyndighetens verktyg och befogenheter
36	2.8	Konsumentverkets uppdrag och befogenheter
40	3	Näthandel
41	4	Märkning av tobaksvaror
42	5	Sekretess
45	BILAGA 1	Lagar - brott
57	BILAGA 2	Tobaksprodukter och tobaksrelaterade produkter

1 INLEDNING

Bakgrunden till handboken är att tobaksfrågorna under senare år fått ett allt större fokus för ett flertal myndigheter. Upprinnelsen är i de förändringar som skedde inom området 2010. Bland annat blev Polisen, vid sidan om kommunen, tillsynsmyndighet och vissa justeringar gjordes i tobakslagen. Regeringen har velat skapa förutsättningar för en effektivare tobakstillsyn genom att utöka tillsynen och sprida ansvaret för denna.

Syftet med denna handbok är att visa på de olika verktyg och regler som myndigheterna har i sitt arbete att övervaka och kontrollera tobaksförsäljningen. Skatteverket har varit sammanställande och ansvarig för sammanställningen av handboken.

Handboken har ingen intention att vara heltäckande för all lagstiftning som finns inom området utan har fokuserat på kontrollerna som görs vid försäljning av tobak till slutkund.

Varje myndighet ansvarar för informationen under sitt område. Handboken fokuserar även på att visa på de möjligheter till samverkan över myndighetsgränser som finns men även de begränsningar som existerar.

Förhoppningsvis kommer innehållet att öka förståelsen för myndigheternas olika uppdrag och möjligheterna som dessa ger. Samtidigt hoppas vi att informationen kan skapa ökade möjligheter till samverkan och informationsutbyte.

Vidare har handboken som syfte att underlätta dels handläggningen för berörda myndigheter som utövar tillsyn/kontroll av tobak dels tolkningen av gällande regelverk och praxis.

I arbetet har deltagare från följande myndigheter och andra aktörer varit delaktiga:

Ekobrottsmyndigheten

Folkhälsomyndigheten

Konsumentverket

Kronofogden

Länsstyrelsen

Polisen

Skatteverket

Tullverket

Kommunerna via Sveriges Kommuner och Landsting, Borås stad och Söderåsens miljöförbund

SAMVERKAN

Vikten av samverkan mellan olika myndigheter lyfts ofta fram i olika sammanhang. Som exempel går det att läsa i prop. 2004/05:118 s 52, *Tobakskontroll - genomförande av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll m.m.* om värdet av ett förbättrat samarbete mellan myndigheter för att motarbeta olaglig handel med tobaksvaror:

”Såväl kommunerna som Tullverket har framhållit värdet av ett förbättrat samarbete mellan myndigheter för att motarbeta olaglig handel. Regeringen anser också att ett väl fungerande samarbete mellan Tullverket, Skatteverket, polismyndigheterna och landets kommuner är nödvändigt för att få stopp på försäljning av illegalt införda eller obeskattade tobaksvaror.”

Grunden för all samverkan bygger på att det måste finnas ett syfte med att samverka. Viktigt i sammanhanget är att berörda myndigheter klargör roller och arbetsfördelning i samband med samverkan. Vid en jämförelse med gällande bestämmelser i alkohollagen och tobakslagen är det viktigt att känna till att prövning och tillsyn av ett serveringstillstånd sker inom ramen för en vandelsprövning där det finns klart uttalade bestämmelser om att polismyndigheten och Skatteverket ska lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten. Någon motsvarande bestämmelse som gäller vandelsprövning finns inte i tobakslagen.

Av 6 § förvaltningslagen framgår att varje myndighet skall lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten. Det finns även reglerat i olika speciallagar att olika myndigheter ska samverka med varandra. Som ett exempel kan nämnas 23 a § tobakslagen som anger att kommunen och polismyndigheten ska underrätta varandra om förhållanden som är av betydelse för tillsynen.

För att tillsynen ska fungera på ett effektivt sätt krävs att de olika tillsynsmyndigheterna samarbetar. Det är t.ex. angeläget att en tillsynsmyndighet som observerar brister eller överträdelse som en annan tillsynsmyndighet har att bevaka, meddelar den ansvariga tillsynsmyndigheten så att åtgärder kan vidtas. Det kan t.ex. gälla en alkoholhandläggare vid socialnämnden som vid tillsynen upptäcker att rökning förekommer på en restaurangs inglasade innegård och informerar handläggaren på miljökontoret att de bör agera.

Ett annat exempel är en kommunal handläggare som i sin tillsyn iakttar försäljning av tobaksvaror som saknar föreskriven märkning, och anmäler misstanke om olovlig tobaksförsäljning och brott mot 11 och 27 § tobakslagen (SFS 1993:581) till Polisen. Detsamma gäller om kommunen upptäcker otillbörlig marknadsföring av tobak på försäljningsstället och informerar Konsumentverket som i sin tur kan agera direkt mot det tobaksbolag som placerat ut en skylt, se vidare prop. 2004/05:118.

2 BEFINTLIGA VERKTYG HOS OLIKA MYNDIGHETER OCH MYNDIGHETERNAS BEFOGENHETER

2.1 FOLKHÄLSOMYNDIGHETENS VERKTYG OCH BEFOGENHETER

Folkhälsomyndigheten är nationell tillsynsmyndighet enligt både alkohollagen och tobakslagen. Dessa lagar, liksom tillsynen över att de tillämpas och efterlevs, utgör en viktig del av den nationella folkhälsopolitiken. Myndighetens åtaganden omfattar i första hand att ge ut föreskrifter och allmänna råd, följa rättstillämpningen och att bistå med rådgivning, information och stöd för tillsynsansvariga på regional och lokal nivå. Ett sätt att få en likvärdig nationell tillämpning är exempelvis att ta fram enhetliga och vägledande dokument till länsstyrelser och kommuner, exempelvis tillsynsprotokoll för kommunal tillsyn över detaljhandeln, informationsmaterial till näringsidkare som säljer tobaksvaror samt Handbok tobakslagen etc. För att följa upp arbetet på regional och lokal nivå samlar Folkhälsomyndigheten årligen in uppgifter från länsstyrelser och kommuner om hur tillsynsarbetet bedrivs ute i landet (Länsrapporten) samt följer tillämpningen av rättspraxis i Förvaltningsdomstolarna.

På tobaksområdet utövar Folkhälsomyndigheten central tillsyn i fråga om produktkontroll, varningstexter m.m. för tobaksvaror. Det innebär att myndigheten har tillsyn över tillverkare

och importörer av tobaksvaror avseende ingrediensrapportering¹ och över tobaksförpackningar när det gäller varningstexter och innehållsdeklaration.

Folkhälsomyndigheten har även föreskriftsrätt² på området. Kommunen utövar alltså tillsyn på försäljningsställen avseende märkningen av tobaksvaror (varningstexter och innehållsdeklaration) och Folkhälsomyndigheten utövar tillsyn av tillverkare och importörer på samma område³. Här är det därför viktigt att kommunen har rutiner för att informera Folkhälsomyndigheten om administrativa åtgärder som kommunen vidtar gentemot försäljningsställen avseende felaktig märkning.⁴

Folkhälsomyndigheten har i sin tillsyn över tillverkare och importörer avseende märkningen av tobaksvaror befogenhet att lägga de förbud och förelägganden, med eller utan vite, som behövs för att tillverkare och importörer ska följa de särskilda bestämmelser som finns på detta område.⁵ Som tillsynsmyndighet har Folkhälsomyndigheten därför även möjlighet i sin tillsyn över tillverkare och importörer att omhänderta tobaksvaror, få tillträde till lokaler och begära in handlingar etc. som behövs för myndighetens tillsyn enligt denna lag⁶

2.2 LÄNSSTYRELSENS VERKTYG OCH BEFOGENHETER

Länsstyrelsen är regional tillsynsmyndighet enligt tobakslagen (1993:581) där kommunen har ansvaret för den omedelbara tillsynen. Länsstyrelserna ska följa kommunernas verksamhet, biträda dem med information och råd, främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter och mellan tillsynsmyndigheter och andra.

Länsstyrelsens rådgivning

Länsstyrelsen ska enligt 19 a § tobakslagen biträda kommunerna med råd och vägledning. Detta sker genom utbildningsseminarium, nätverksträffar med de kommunala tobakshandläggarna och genom att Länsstyrelsen via mail och telefon vägleder kommunerna med hänvisning till gällande lagstiftning, förarbeten och föreskrifter utan att ta ställning i det enskilda ärendet.

Länsstyrelsens tillsyn

Länsstyrelsen ska enligt 19 a § tobakslagen utöva tillsyn inom länet över den eller de nämnder i kommunen som har den omedelbara tillsynen över rökfria miljöer, detaljhandeln av tobaksvaror samt marknadsföringen av tobaksvaror i anslutning till detaljhandeln.

Länsstyrelsen genomför verksamhetstillsyn över kommunernas arbete utifrån tobakslagen. Detta sker dels genom att kommunens beslut enligt tobakslagen granskas löpande, dels genom att Länsstyrelsen gör tillsynsbesök i kommunen och då granskar akter, ärenden och beslut. Även övergripande dokument som anger kommunens ambitionsnivå granskas. I samband med

---

¹ Tobakslagen (1993:581) 16§

² Tobaksförordningen (2001:312) 2§

³ Tobakslagen (1993:581) 19a p.2 §

⁴ a.a. 23a§

⁵ a.a. 20§

⁶ a.a. 21-23§§

tillsynsbesöket i kommunen intervjuas handläggare, berörda chefstjänstemän och politiker. Länsstyrelsen avslutar tillsynen med ett skriftligt beslut där eventuella brister tas upp samt, om det finns skäl för det, riktar kritik eller allvarlig kritik mot kommunen med stöd av tobakslagen.

Länsstyrelsens befogenheter

Länsstyrelsen har vidare motsvarande befogenheter som de kommunala tillsynsorganen. Dessa befogenheter omfattar bland annat rätten att göra tillsyn i detaljhandeln, få tillträde till lokaler och andra utrymmen som behövs för tillsynen enligt tobakslagen och möjligheten att omhänderta vissa tobaksvaror.

Såväl kommunen som länsstyrelsen kan i sin tillsynsverksamhet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen, eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen, ska följas. I beslut om föreläggande eller förbud får tillsynsmyndigheten sätta ut vite. Innan länsstyrelsen träder in i kommunens ställe i tillsynen, bör kommunikering ske med kommunen. Länsstyrelsen bör ta reda på vilka åtgärder kommunen planerar eller vad som i övrigt ligger bakom kommunens ställningstagande.

Åtterrapporering till Folkhälsomyndigheten

Länsstyrelsen ska i enlighet med anvisningar från Folkhälsomyndigheten redovisa hur Länsstyrelsen utövar tillsyn enligt tobakslagen och redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla sin uppgift att övervaka och stödja den kommunala tillsynen för att denna ska förbättras. Länsstyrelsen ska även efter anvisningar från Folkhälsomyndigheten redovisa en bedömning av kommunernas tillsyn.

2.3 KOMMUNERNAS VERKTYG OCH BEFOGENHETER

Kommunen har ansvar för den omedelbara tillsynen enligt tobakslagen (1993:581) gällande detaljhandel med tobaksvaror. Kommunens tillsynsområden på försäljningsstället är varningstexter och innehållsdeklaration (FoHMFS 2014:9 och tobakslagen 9 och 11 §§) och marknadsföring (tobakslagen 14-14a §§) samt handel genom tillsyn av ålderskontroll, langning, skyltning om 18-årsgräns, förbud mot styckeförsäljning, anmälningsskyldigheten, egenkontroll och utbildning/stöd till personal (tobakslagen 12-12d §§). Polisen har, vid sidan av kommunen, tillsyn över handel med tobaksvaror (12-12d §§).

Polisens tillsynsansvar är nytt. Avsikten är dock att den direkta och löpande tillsynen alltjämt ska ankomma på kommunen och att polisens tillsyn ska vara subsidiär till denna. Genom bestämmelsen ges polisen en möjlighet att på egen hand ingripa när olovlig tobaksförsäljning misstänks, men misstankegraden inte är av den styrka att de tvångsmedel som bl.a. rättegångsbalken ger kan tillgripas. Motsvarande reglering finns i alkohollagen (2010:1622). (Prop. 2009/10:207)

Polisen och kommunen har självfallet olika roller när det gäller utövandet av tillsynen. Polisens primära uppgift är att ingripa mot begångna brott, medan kommunens uppgift är

framåsyftande och ska säkerställa att regelsystemet följs i framtiden. De båda myndigheternas insatser ska stärka varandra. Polisen har på sitt ansvar att förebygga brott, bedriva spaning och utredning om brott som lyder under allmänt åtal. Det bör alltså vara en huvudregel att polisen och kommunerna samarbetar vad gäller efterlevnaden av de straffsanktionerade bestämmelserna i tobakslagen. (Prop. 2009/10:207)

När kommunerna stöter på särskilda svårigheter kan också tillsyn behöva genomföras tillsammans med polisen. (Prop. 2009/10:207)

Det är vår förhoppning att kommunerna kommer att utveckla möjligheterna att samverka med Polisen på detta område.

Detaljhandel med tobaksvaror

Näringsidkare ska anmäla försäljning av tobaksprodukter till den kommun där försäljningen kommer att ske. Detta gäller även för tillfällig försäljning och när försäljning ska ske över Internet (se avsnitt 3.1 Detaljhandel via Internet). Kommunen bör ha goda rutiner för mottagande av anmälda försäljningsställen och utöva tillsyn över dessa. Kommunen har rätt att ta ut avgift för sin tillsyn. Näringsidkarna ska, tillsammans med anmälan, innan försäljningen påbörjas, inkomma med en kopia på sitt egenkontrollprogram till kommunen. Kommunen bör vara behjälplig med information till näringsidkarna. Näringsidkaren ska ge personalen den information och det stöd som behövs för att personalen ska kunna följa tobakslagen och anslutande föreskrifter.

Den som lämnar ut en tobaksvara ska förvissa sig om att mottagaren har fyllt 18 år. En tobaksvara får inte lämnas ut om det kan antas att varan är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år. Det ska på försäljningsstället finnas en tydlig och klart synlig skylt med information om förbudet att sälja eller lämna ut tobaksvaror till den som inte har fyllt 18 år.

Tobaksvaror som säljs till konsumenter får inte tillhandahållas i form av lösa cigaretter eller i förpackningar om färre än 19 cigaretter. Alla tobaksvaror som säljs till konsumenter i Sverige ska vara märkta med varningstexter på svenska och texten ska ha en viss storlek och form. Cigarettpaket ska dessutom ha innehållsdeklaration (se avsnitt 4 Märkning av tobaksvaror).

Administrativa åtgärder

Om en näringsidkare överträder bestämmelserna i tobakslagen kan kommunen besluta om administrativa åtgärder och de verktyg som kommunen har att tillgå är föreläggande och förbud, med eller utan vite (tobakslagen 20§), varning och försäljningsförbud (tobakslagen 20a§) samt omhändertagande av tobak (tobakslagen 21 §). Omhändertagande av tobak kan ske om tobaken bjuds ut till försäljning eller uppenbart är avsedd att bjudas ut till försäljning i strid med tobakslagen eller anslutande föreskrifter. Exempelvis om en näringsidkare tillhandahåller felaktigt märkta tobaksvaror till försäljning till konsumenter. Om en vara har tagits omhand får ägaren, under myndighetens kontroll, vidta de rättelser som behövs för att varan ska få säljas. Varan ska återlämnas om det är sannolikt att den inte kommer att säljas i strid med tobakslagen eller anslutande föreskrifter. I annat fall får varan förstöras genom

tillsynsmyndighetens försorg. En tillsynsmyndighet har rätt att få de upplysningar, handlingar, varuprov eller liknande som behövs för myndighetens tillsyn (tobakslagen 22§). Vidare har tillsynsmyndigheterna rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som berörs av tobakslagen eller anslutande föreskrifter, för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt tobakslagen (tobakslagen 23§). Exempelvis tillträde till näringsidkarens lager i anslutning till försäljningsstället. Nekas kommunen tillträde vid tillsyn kan begäran om hjälp ske till polismyndigheten (tobakslagen 23b§). Hjälpt kan också begäras om det uppstår problem vid ett omhändertagande av tobaksvaror, eller om man på grund av särskilda omständigheter i förväg kan befara att det kommer att bli problem med tillträde eller omhändertagande vid tillsynsbesök.

Kommunen och polismyndigheten ska underrätta varandra om förhållanden som är av betydelse för tillsynen, exempelvis bör kommunen kontinuerligt informera polisen om anmälda försäljningsställen. En kopia på beslut som kommunen fattar enligt tobakslagen i ett ärende ska skickas till Folkhälsomyndigheten samt den Länsstyrelse och Polismyndighet som berörs av beslutet (tobakslagen 23a§).

Kommunens beslut får överklagas till Förvaltningsrätten (tobakslagen 25§).

Väglednings- och stödmaterial gällande tillsyn och tobakslagens bestämmelser om detaljhandel med tobaksvaror finns tillgängligt på Folkhälsomyndighetens hemsida www.folkhalsomyndigheten.se samt Handbok tobakslagen.

2.4 POLISENS TILLSYNSANSVAR M.M. VID HANDEL MED TOBAKSVAROR

Inledning

En aktiv och effektiv tillsyn är ett prioriterat mål i regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksstrategi under perioden 2011 – 2015 (proposition 2010/11:47) En samlad strategi för alkohol-, narkotika- dopnings- och tobakspolitiken.

Med Polisen avses här polismyndigheterna om inget annat sägs. Notera att den 1 januari 2015 förändras den nuvarande polisorganisationen genom att Rikspolisstyrelsen (inkl. Rikskriminalpolisen) och de 21 polismyndigheterna tillsammans bildar den nya Polismyndigheten. Polisens tillsynsansvar beträffande handel med tobaksvaror omfattar, enligt 19 a § tobakslagen (1993:581), bestämmelserna om handel m.m. enligt 12 – 12 d §§ tobakslagen (1993:581)⁷.

Mot bakgrund av bestämmelsen om utbyte av information och att kommunen har möjlighet att vidta ytterligare åtgärder mot tobakshandlare vid allvarliga och upprepade överträdelser av lagen är det angeläget att Polisen har en väl utvecklad och nära samverkan med kommunen. Aktuella frågeställningar kan t.ex. avse gemensamma rutiner vid anmälan om försäljning av tobaksvaror med tillhörande egenkontrollprogram, gemensamma tillsynsbesök och omhändertagande av tobak.

Polisen bör i arbetet med tobakstillsyn också ha i förväg upparbetade rutiner för att vid behov på lämpligt sätt kontakta och samarbeta med andra berörda aktörer, t.ex. åklagare, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Det kan gälla frågor om beslag, företagsbot⁸ och bestämmelser om tobaksskatt⁹ m.m. Se även andra tillämpliga avsnitt i denna myndighetsgemensamma handbok om arbetet vid handel med tobaksvaror.

Rikspolisstyrelsen har tidigare tagit fram blanketter för tobakstillsyn och en handledning för genomförande av tobakstillsyn¹⁰.

Bakgrund

I avsnittet behandlas kortfattat regeringens syn på arbetet med olovlig tobaksförsäljning som presenterats i prop. (2009/10:207) Olovlig tobaksförsäljning.

Genom propositionen infördes ändringar i tobakslagen som syftar till en bättre efterlevnad av bestämmelserna om åldersgräns samt en effektivare tillsyn.

Att förhindra att barn och ungdomar hamnar i tobaksberoende är enligt regeringen ett av tobakslagens viktigaste syften. Ju tidigare i livet man börjar använda tobak, desto större blir

---

⁷ Senast ändrad den 1 januari 2014 (SFS 2013:630).

⁸ Åklagarmyndigheten har tagit fram promemorian Företagsbot, RättsPM 2006:19, uppdaterad maj 2011, av Utvecklingscentrum Malmö.

⁹ Se Skatteverkets anvisningar om tobaksskatt i denna myndighetsgemensamma handbok om handel med tobaksvaror.

¹⁰ Protokoll för tillsyn av tobak (3 sid.) och Vägledning för Polisens tobakstillsyn (RPS/PoA, 2013-01-16).

hälsoriskerna. Den som inte börjat röka eller snusa under tonåren börjar sällan senare i livet. Åtgärder som skjuter upp debuten kan därför förväntas bidra till att totalt sett färre människor börjar röka eller snusa. Begränsning av tobaksvarors tillgänglighet är en sådan åtgärd. Av folkhälsoskäl är det därför av största vikt att åldersgränserna vid inköp av tobak kan upprätthållas till skydd för ungas hälsa. Upprepade undersökningar visar dock att efterlevnaden av ålderskontrollen kan förbättras. Ett stort antal ungdomar under 18 år¹¹ lyckas, trots att det är förbjudet, fortfarande köpa tobaksvaror.

Regeringen pekar på att utredningen (SOU 2009:23) om tobaksförsäljning till unga uppger att skolungdomars inköp ofta sker i kiosk. En slutsats som görs i betänkandet är att det är främst de små försäljningsställena, kiosker och tobaksaffärer, som av olika skäl försummar att respektera åldersgränserna i tobakslagen.

En ökad tillsyn och kontroll från tillsynsmyndigheter har enligt regeringen en långsiktig effekt i samhället som inte bör förminska. En utökad och mer effektiv tillsyn är även ägnad att motverka annan brottslighet med anknytning till tobaksvaror, såsom försäljning av smuggelcigaretter. I det sammanhanget är det angeläget att gällande rätt också tillämpas vad gäller försäljning av skattade respektive obeskattade cigaretter. Det kan därför antas att förslagen sammantaget innebär ett mera effektivt brottsförebyggande arbete och att förslagen på längre sikt leder till minskad brottslighet.

Polisens tillsynsarbete kan enligt regeringen underlättas om man också får tillgång till de redskap som ingår i uppgiften, såsom tillträde till lokaler där tobaksförsäljning äger rum utan att en reell brottsmisstanke föreligger¹². Dessutom kan tillsynen genom en utökad samordning effektiviseras varvid ett utvecklat samarbete mellan Polisen och kommunerna samt med såväl näringsidkarna som frivilligsektorn också kan förstärka tillsynsinsatserna.

Allmänt

Polisens möjligheter att delegera arbetsuppgifter regleras närmast i 3 kap. polisförordningen (1998:1558)¹³. I delegationsordning eller i särskilda beslut bör därför anges vem som inom myndigheten har rätt att fatta beslut enligt 20, 21 och 22 §§ tobakslagen, t.ex. beslut om tillsyn, meddelande av föreläggande, vite och eventuellt förbud¹⁴.

Allmänna principer som måste beaktas vid all myndighetsutövning är legalitets-, ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprincipen. Legalitetsprincipen utgör ett skydd mot en nyckfull och godtycklig maktutövning från det allmänna sida och innebär att ett offentligt organs maktbefogenheter ytterst måste ha stöd i lag. Åtgärden ska alltså vara normmässig och inte skönmässig. Ändamålsprincipen innebär att ett ingripande mot en enskild vidtas bara i det

---

¹¹ Bestämmelsen om åldersgräns är av central betydelse för efterlevnaden enligt regeringen. Om kunden är en person som är långt över åldersgränsen är det naturligtvis inte nödvändigt med en legitimationskontroll. Detsamma gäller om kunden är känd och försäljaren vet att han eller hon är över 18 år. I andra fall är det enda rimliga förfarandet enligt regeringen att begära legitimation för att förvissa sig om åldern. Regeringen gör i sammanhanget även jämförelse med alkoholagens bestämmelser om åldersgränser och att Systembolaget regelmässigt kräver legitimation av personer som ser ut att vara under 25 år (prop. 2009/10:207, sid. 17).

¹² Se nedan i avsnitt om allmänna principer vid myndighetsutövning.

¹³ Senast ändrad genom SFS 2013:12.

¹⁴ Jfr 27 § andra stycket tobakslagen.

syfte som har motiverat den lagstiftning som ligger till grund för ingripandet. Principens huvuduppgift är att garantera att lagarna inte används i något annat syfte än för vilket de tillkommit. Behovsprincipen betyder att en åtgärd bara får vidtas om det finns ett påtagligt behov och om det bedöms att det inte är möjligt att nå det avsedda resultatet med andra mindre ingripande åtgärder. Proportionalitetsprincipen slutligen kräver att den som beslutar om en åtgärd i varje enskilt fall prövar om åtgärden uppväger det intrång eller det men som åtgärden innebär för den enskilde.

En viktig del i Polisens tillsynsarbete är inte enbart att kontrollera (rapportera) handel med tobaksvaror utan även att i en tydlig och positiv mening, i nära dialog med tobakshandlare och gärna i samråd med kommunen, informera om syftet med och gällande regler i tobakslagen.

Polisens tillsyn över handel med tobak

Polisen är sedan den 1 augusti 2010, vid sidan av kommunen, tillsynsmyndighet över handel med tobak vilket regleras genom 19 a § tobakslagen. Bestämmelsen ger Polisen en möjlighet att på egen hand ingripa när olovlig tobaksförsäljning misstänks, men misstankegraden inte är av den styrkan att de tvångsmedel som närmast regleras i rättegångsbalken kan användas. Motsvarande reglering finns i alkohollagen (2010:1622). Mot bakgrund av de tidigare nämnda legalitets- och ändamålsprinciperna bör det dock observeras att tillsynen inte får genomföras i ett annat syfte än vad som framgår av tobakslagens bestämmelser. Om tillsynen utförs som t.ex. en förtäckt brottspaning eller undersökning i syfte att upptäcka eventuella brott innebär det ett allvarligt åsidosättande av de rättssäkerhetsgarantier som är förknippade med ett brottsutredningsförfarande och som framgår av bl.a. rättegångsbalkens bestämmelser.

Polisens tillsynsansvar omfattar handel med tobaksvaror enligt bestämmelserna i 12 – 12 d §§ tobakslagen och syftar som nämnts främst till dialog/information till tobakshandlare samt kontroll av:

- Att tobaksvaror inte säljs eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått nämnda ålder (12 §, första stycket).
- Att det inte finns särskild anledning att anta att en tobaksvara är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år (12 § andra stycket).
- Att det på varje försäljningsställe för tobaksvaror ska finnas en tydlig och klart synlig skylt med information om förbudet att sälja eller lämna ut sådana varor till den som inte har fyllt 18 år (12 § tredje stycket)¹⁵.
- Att tobaksvaror som säljs till konsumenter ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder (12 a §).
- Att tobaksvaror som säljs till konsumenter inte får tillhandahållas i form av lösa cigaretter eller i förpackningar om färre än 19 cigaretter (12 b §).

---

¹⁵ Dekaler med information om åldersgränsen kan beställas via Folkhälsomyndighetens hemsida folkhalsomyndigheten.se.

- Att näringsidkare inte får tillhandahålla tobaksvaror för försäljning till konsumenter utan att först ha anmält försäljningen till den kommun där försäljningen ska ske (12 c första stycket). Till anmälan enligt första stycket ska fogas ett egenkontrollprogram och de övriga uppgifter som behövs för kommunens tillsyn (12 c § tredje stycket).
- Att näringsidkaren ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram (12 c § andra stycket).
- Att en näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenter ska ge personalen den information och det stöd som behövs för att personalen ska kunna följa tobakslagen och anslutande föreskrifter (12 d §).

Bestämmelse om åldersgräns i 12 § gäller alla former av tobaksförsäljning i näringsverksamhet, vare sig det är direkt till konsument eller till grossist. Bestämmelserna i 12 b – 12 d §§ avser enbart försäljning till konsument. Det bör noteras att även försäljning till underårig (under 18 år) som äger rum utan fast försäljningsplats omfattas av förbudet, t.ex. torghandel¹⁶.

Mot bakgrund av ovanstående bör Polisens tobakstillsyn rutinmässigt inledas vid tobakshandlarens entrédörr för att sedan fortsätta till lokalens försäljningsdisk/kassalinje och därefter avslutas i andra aktuella utrymmen med stöd av tobakslagen. Ett sådant förfarande skulle i praktiken innebära att tillsynen i de flesta fall kan avslutas med ett mer eller mindre färdigställt protokoll över tillsynen med uppgift om eventuellt konstaterade brister och därmed vidtagna åtgärder samt att en kopia av protokollet skickas till berörd kommun med stöd av 23 a §. I det fall misstanke uppstår om brott som strider mot tobakslagen eller annan författning ges då möjlighet att avsluta tillsynen och, kanske i samverkan med andra aktörer på området¹⁷, inleda förundersökning.

Föreläggande och förbud samt vite

Både Polisen och kommunen får enligt 20 § tobakslagen meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen ska följas. I beslut om föreläggande eller förbud får myndigheterna sätta ut vite. Vitet får dock inte förvandlas till fängelse¹⁸.

Om Polisen beslutar om förelägganden och förbud kopplat till eventuellt vite ska bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) tillämpas¹⁹. Polisens beslut ska förses med en s.k. besvärshänvisning enligt 21 § förvaltningslagen.

¹⁶ Med näringsverksamhet avses när någon som ett led i en yrkesmässigt bedriven verksamhet eller i en med yrkesmässighet jämförbar verksamhet tillhandahåller tobaksvaror till konsumenter. Det kan vara fråga om t.ex. försäljning i tobaksaffärer, livsmedelsbutiker eller restauranger. Men även försäljning som äger rum utan fast driftställe omfattas av förbudet (prop. 1995/96:228).

¹⁷ Jfr inledande avsnitt om Polisens tillsynsansvar.

¹⁸ Jmf 22 § tredje stycket bötesverkställighetslagen (1979:189) och 25 kap. 9 § brottsbalken.

¹⁹ Senast ändrad genom SFS 2009:798.

En möjligen mer praktisk lösning vid tillämpningen av 20 § kan vara att Polisen och kommunen kommer överens om att det i normalfallet är en och samma myndighet som i vart fall fattar vissa av aktuella beslut. Av författningskommentaren till 19 a § (prop. 2009/10:207, sid. 36) sägs att hur själva samarbetet mellan Polisen och kommunen ska utformas lämpligen får regleras lokalt på samma sätt som sker när det gäller alkoholtillsynen. Då det troligtvis är så att den tobaksförsäljare som brister i att följa tobakslagens bestämmelser om handel med tobak också har andra brister i sin skötsamhet när det gäller tobakslagen kan det vara mer lämpligt om kommunen framförallt hanterar frågor om vite och förbud. Detta mot bakgrund av att kommunen har ett vidare tillsynsansvar än Polisen och att kommunen sannolikt därför har bäst insyn i tobaksförsäljarens skötsamhet. En lämplig avvägning skulle kunna vara att Polisen vid sin tillsyn över handeln av tobaksvaror utfärdar och tydligt i tillsynsprotokoll dokumenterar ev. förelägganden (utan vite) om det konstateras att tobaksförsäljaren bryter mot bestämmelserna i 12 – 12 d §§ tobakslagen. Det finns enligt lagstiftaren flera sätt att samverka kring dessa frågor och den bästa lösningen får som tidigare sagts hittas lokalt.

Viktigt att notera är bestämmelsen i 20 a § tobakslagen. Av den följer att vid allvarliga eller upprepade överträdelse av bestämmelserna i tobakslagen får kommunen (omedelbart och under högst sex månader) förbjuda en näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenter att fortsätta försäljningen eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela varning (jfr 23 a §).

Omhändertagande av tobaksvaror m.m.

När det gäller omhändertagande av tobaksvaror har även Polisen denna möjlighet enligt 21 § tobakslagen. I de fall där tobaksvaran bjuds ut till försäljning eller uppenbart är avsedd att bjudas ut till försäljning i strid med tobakslagen finns det sålunda möjlighet för Polisen att omhänderta tobaksvaran. Ett konkret fall där ett omhändertagande av tobaksvaror bör aktualiseras är att Polisen vid sin tillsyn påträffar en mindre mängd lösa cigaretter och enstaka förpackningar med färre än 19 cigaretter i butiken²⁰.

Tobaksvaran ska enligt 21 § återlämnas om det görs sannolikt att den inte kommer säljas i strid med tobakslagen. Om ägaren under Polisens kontroll inte vidtar de rättelser som behövs för att varan ska få säljas får varan förstöras av myndigheten.

Enligt 22 § har även Polisen rätt att på begäran få de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för att kunna genomföra tillsynen.

Tillträde till lokaler

Polisen har enligt 23 § tobakslagen rätt att få tillträde till de områden, lokaler och andra utrymmen som krävs för att kunna efterleva sitt tillsynsansvar enligt handel med tobaksvaror. Polisen har rätt att bereda sig tillträde till själva butikslokalen och har även rätt att kontrollera i lagerlokal (motsv.) om det finns lösa cigaretter eller cigaretter i förpackningar om färre än 19 stycken. Att kontrollera i andra utrymmen som inte har någon koppling till handel torde

---

²⁰ Prop. 2009/10:207, sid. 38.

vara uteslutet mot bakgrund av att Polisens tillsynsansvar enbart sträcker sig till just handel med tobaksvaror enligt 12 – 12 d §§.

Utbyte av information

Polisen och kommunen ska med stöd av 23 a § tobakslagen underrätta varandra om förhållanden som är av betydelse för tillsynen och en överenskommelse om rutiner m.m. bör således träffas lokalt. Mot bakgrund av bl.a. bestämmelsen om förbud av verksamhet i 20 a § vid allvarliga eller upprepade överträdelse mot tobakslagen, bör rutiner m.m. på området fortlöpande diskuteras med främst kommunens tobakshandläggare för att åstadkomma ett så bra och effektivt samarbete som möjligt.

Sådana rutiner kan avse att Polisen alltid skickar en kopia på tobakstillsynsprotokollet inklusive ev. uppgifter om förelägganden till kommunen. Andra rutiner kan gälla information om iakttagelser avseende mindre allvarliga brister i tobakshandeln men med behov av uppföljande tillsynsbesök. Även i samband med en inledd förundersökning rörande brottsmisstankar enligt tobakslagen eller andra författningar som rör aktuell tobakshandel är det angeläget att så långt möjligt hålla kommunen underrättad om utvecklingen av brottsutredningen och ev. åtalsbeslut och domstolens beslut.

Lika viktigt är givetvis att kommunen till Polisen tidigt kommunicerar bl.a. tobakshandlandarnas anmälningar om handel med tobaksvaror och egenkontrollprogram samt ev. beslut om att förbjuda handel med tobaksvaror.

Av 23 a § tobakslagen följer att en kommun som har fattat beslut i ett ärende enligt tobakslagen ska skicka en kopia av beslutet till Folkhälsomyndigheten samt den länsstyrelse och den polismyndighet som berörs av beslutet.

Handräckning

Polisen har utöver tillsyn över handel med tobak även en skyldighet enligt 23 b § tobakslagen att på begäran av en annan tillsynsmyndighet²¹ lämna den hjälp som behövs vid tillämpningen av 21 och 23 §§ tobakslagen. Det kan handla om situationer när en annan tillsynsmyndighet inte utan Polisens biträde kan få tillträde till aktuella lokaler och områden eller för att omhänderta en tobaksvara.

En begäran får göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att Polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas eller det annars finns synnerliga skäl²².

Misstanke om brott

Polisens tobakstillsyn kan, beroende på omständigheterna, föranleda misstanke om brott mot tobakslagen, tobaksskattelagen, lag (1994:1563) om tobaksskatt, lag (1998:506) om

---

²¹ Folkhälsomyndigheten, länsstyrelser och kommuner.

²² De situationer där biträde kan behövas, t.ex. om näringsidkaren vägrar kommunen tillträde eller uppträder hotfullt, är sådana att hjälp av Polisen i allt fall måste begäras (prop. 2009/10:207, sid. 22).

punktskattekontroll av transporter m.m. och bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och olovlig utförsel av tobaksvaror som finns i lag (2000:1225) om straff för smuggling.

Eftersom det inte går att dömas för både smugglingsbrott och punktskattebrott avseende samma varor bör punktskattebrott stå som ett alternativbrott till smugglingsbrott. Brott mot tobakslagen kan kombineras med de båda föregående brotten.

Brott mot tobakslagen

Enligt 11 § tobakslagen får en tobaksvara i näringsverksamhet inte tillhandahållas konsumenterna inom landet, om den saknar varningstexter eller innehållsdeklaration eller om text eller deklaration är uppenbart oriktig. Av 27 § följer att den som uppsåtligt bryter mot 11 § eller säljer tobaksvaror i strid med förbud som har meddelats enligt 20 a § ska dömas för olovlig tobaksförsäljning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Detsamma gäller den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 12 § första eller andra styckena eller 12 c § första stycket. Är gärningen att anse som ringa döms inte till ansvar och för närmare besked om gränsen för ringa brott bör åklagare kontaktas i förväg och detsamma bör gälla för gränserna för mängden tobak i beslag för att kunna åtala för brott av normalgraden alternativt grovt brott.

Utrymmet för att bedöma gärning enligt 12 § första och andra styckena som ringa är dock mycket begränsat enligt regeringen eftersom det finns en skyldighet för den som lämnar ut tobaksvaror i näringsverksamhet att förvissa sig om att mottagaren har uppnått 18 års ålder (prop. 1995/96:228, sid. 28). Att inte (rutinmässigt) förvissa sig om mottagarens ålder vid utlämnande av tobaksvaror är i sig inte straffsanktionerat.

Beträffande försäljning av tobaksvaror utan att anmälan till kommunen har gjorts enligt 12 c § första stycket kan det vid bedömandet av ringa brott t.ex. röra sig om situationer som avser ett enstaka cigarettpaket eller en enstaka dosa snus och särskilda omständigheter inte motiverar annat (prop. 2009/10:207 sid. 38).

Av 27 a § framgår att den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud inte ska dömas till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Brottsförebyggande rådet har ansvaret för den officiella kriminalstatistiken och enligt den nya publikationen Klassificering av brott – Anvisningar och regler²³ framgår att brott mot tobakslagen enligt 27 § tobakslagen har brottskod 5049. Andra tobaksrelaterade brott kan komma att falla in under brottskod 4013 – brott mot speciallagstiftning.

Allmänt om brottsutredningen

Om Polisen konstaterar tillräckliga skäl för brottsmisstanke (anledning anta att brott har förövats) i samband med en tobakstillsyn bör tillsynen avslutas och beslut fattas om inledande av förundersökning. Om det är någon annan tillsynsmyndighet som upptäcker brottet och

---

²³ Version 2.0, december 2013.

Polisen inte är på plats, bör tillsynsmyndigheten snarast möjligt kontakta Polisen för upprättande av brottsanmälan.

Anmälan och Polisens utredning av brott mot tobakslagen regleras närmast genom bestämmelser i rättegångsbalken, förundersökningskungörelsen (1947:948) och Rikspolisstyrelsens (RPS) föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål, RPSFS 2013:2, FAP 403-5. Åklagarmyndigheten har i sin författningssamling (ÅFS 2005:9)²⁴ utfärdat likalydande föreskrifter och allmänna råd om förundersökningsledning.

Bestämmelserna tar bl.a. sikte på Polisens brottsutredande verksamhet som t.ex. frågor om förhör, gripande, beslag och husrannsakan samt vem som i visst fall är att anse som förundersökningsledare. Av RPS (och ÅFS) föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål framgår att Polisen i normalfallet är förundersökningsledare beträffande brott enligt tobakslagen. Dock bör beaktas, efter samråd med Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Malmö, att i dialog med åklagare i förväg beakta möjligheterna till företagsbot när förutsättningar finns. Av nämnda föreskrifter följer att om brottet kan föranleda talan om företagsbot ska förundersökningen ledas av åklagare.

Tobaksvaror som tillhandahålls i strid mot 11 § tobakslagen får tas i beslag som bevis och för att förverkas²⁵.

Inledande brottsutredande åtgärder

Vid misstanke om brott är det viktigt att i samråd med förundersökningsledaren vidta ett antal åtgärder om möjligt direkt i samband med händelsen. Beroende på vilket brott som misstanken rör kan det vara fråga om:

- Initiala förhör på platsen med inblandade och ev. andra närvarande personer och särskilt uppmärksamma om exempelvis butikspersonalen agerar på något särskilt sätt eller säger något som kan ha betydelse för brottsutredningen.
- Att ta tobaksvaror i beslag (förverkande- och bevisbeslag) med uppgift om antal cigaretter/paket innehållande mindre än 19 cigaretter och sammanlagd mängd/vikt tobaksvaror eftersom detta behövs för att skatt ska kunna läggas till i efterhand. Om det rör sig om ett misstänkt skattebrott kan tobaksvaran enbart utgöra bevisbeslag och inte ett förverkandebeslag.
- På särskild promemoria dokumentera att det har tagits kopior/foton på aktuella leverantörsfakturor, kvitton och andra handlingar som kan vara av intresse för brottsutredningen. I promemorian bör även om möjligt dokumenteras uppgift om bl.a. följande:
  - Var i försäljningslokalen som misstänkta olagliga tobaksvaror påträffats och vidare om de förvarats tillsammans med kontanter vilket kan tyda på att det sker försäljning parallellt/utöver det som registreras i kassan.

---

²⁴ Ändrad genom ÅFS 2012:7.

²⁵ Jfr 21 § andra stycket tobakslagen, om omhändertagande och återlämnande av tobaksvaror.

- Att tobaksvaror har fotograferats för att visa exponeringen mot konsumenter eller för att i övrigt kunna styrka att tobaksvaran har tillhandahållits till försäljning.
- Andra viktiga uppgifter att dokumentera är pris och varierande utseende på enskilda förpackningar samt uppgifter om ”duty free” och utländsk varningstext.
- Att underrätta den misstänkte om förenklad delgivning.

2.5 SKATTEVERKETS VERKTYG OCH BEFOGENHETER

2.5.1 Skatteverkets organisation - beskattningsverksamheten

Skatteverkets beskattningsverksamhet finns på samtliga skattekontor i landet.

Beträffande beskattningsverksamheten avseende punktskatter är dock organisationen annorlunda uppbyggd. Storföretagsregionen (SFR) har ansvaret för samtliga punktskatter, däribland tobaksskatt, och inom SFR är det Ludvikakontoret som har hand om hela rikets hantering av punktskatter. Revisioner inom punktskatter utförs av revisorer på SFR:s Stockholms-, Göteborgs- och Malmökontor.

Överklagande av punktskattebeslut görs till förvaltningsrätten i Falun som även beslutar om betalnings- och bevissäkring inom punktskatteområdet.

2.5.2 Beskattning av tobak och dess aktörer

Beskattningen av de aktörer som är verksamma inom tobaksområdet avseende inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt sker enligt allmänna bestämmelser. Detta innebär att full moms ska utgå vid försäljning och redovisas tillsammans med övrig försäljning och intäkter bokföras och ingå i företagets ordinarie resultat. För tobaksvaror ska dessutom tobaksskatt betalas (se vidare i avsnitt 2.5.4).

2.5.3 Kassaregister

Ett särskilt krav som ställs på många av de som säljer tobak är att de är skyldiga att ha kassaregister.

Den 1 januari 2010 infördes krav om kassaregister inom kontanthandeln, lag (2007:592) om kassaregister mm (kassaregisterlagen). Från och med den 1 januari 2012 finns dessa regler i skatteförfarandelagen, SFL, (2001:1244). Bestämmelserna innebär att de flesta som säljer varor och tjänster mot kontant betalning, som även innefattar betalning med kontokort, måste använda ett certifierat kassaregister (tillverkardeklarerat kassaregister och en certifierad kontrollenhet) och alltid ta fram och erbjuda kunden ett kvitto.

Skatteverket får meddela ytterligare föreskrifter om bl.a. krav på kassaregister, teknisk kontroll av kassaregister och användningen av kassaregister. Skatteverket får också föreskriva om undantag från skyldigheter som gäller kassaregister.

Syftet med lagstiftningen är att skydda seriösa företag inom kontanthandeln mot illojal konkurrens.

Vem ska ha ett kassaregister?

Den som säljer varor och tjänster mot kontant betalning ska som huvudregel använda kassaregister. Även försäljning med kontokort är att betrakta som kontant betalning. I vissa fall kan näringsidkare efter ansökan beviljas undantag från lagen. Vidare beskriver lagen ett antal situationer då det inte finns något krav på kassaregister och således omfattas man inte i dessa fall av bestämmelserna om kassaregister.

Vilka behöver inte använda kassaregister (39 kap 5 § SFL)

Kassaregister behöver inte användas i verksamheter med kontantförsäljning av obetydlig omfattning. Obetydlig omfattning innebär här kontant försäljning som normalt understiger eller kan antas understiga fyra prisbasbelopp under ett beskattningsår. I beloppet ingår även moms. För 2014 uppgår prisbasbeloppet till 44 400 kr.

Det är näringsidkaren själv som i första hand ska bedöma den kontanta försäljningens storlek. Med detta följer att näringsidkaren samtidigt gör ett ställningstagande huruvida denne måste ha ett certifierat kassaregister eller ej.

Övriga som inte omfattas av bestämmelserna är verksamheter som enligt lag inte ska beskattas för sina inkomster avseende försäljning av varor eller tjänster, taxiverksamhet, försäljning enligt distans- och hemförsäljningslagen, automatiserad försäljning eller försäljning av varor eller tjänster mot betalning i automat samt automatspel.

Torg- och marknadshandel har tidigare inte omfattats av bestämmelserna om kassaregister. Detta undantag har upphört att gälla och från och med den 1 januari 2014 omfattas de av bestämmelserna på samma villkor som andra aktörer som säljer varor och tjänster mot kontant betalning.

Undantag

Skatteverket kan i enskilda fall medge undantag från kravet om certifierat kassaregister, om tillförlitligt underlag för skattekontroll kan tillgodoses på annat sätt eller om det av andra orsaker kan betraktas som oskäligt att kräva kassaregister.

Tillförlitligt underlag för skattekontrollen innebär att någon person med ägarinflytande eller till denne närstående inte deltar i den löpande bokföringen. Det måste finnas en tydlig arbets- och ansvarsfördelning för kassaredovisningen. Dessutom måste verksamheten ha god intern kontroll som säkerställer en korrekt kassaredovisning. Exempelvis kan företag bli undantagna som ingår i en kedja där samtliga kassaregister ingår i ett gemensamt system där det säkerställs att kassaredovisningen är korrekt.

Det bör noteras att ett undantag som grundas på punkterna ovan oftast gäller kravet på att kassaregister ska vara certifierat och anmält till Skatteverket. Därför ska berörda näringsidkare fortfarande registrera all försäljning i ett kassaregister som genererar ett kvitto ur registret som erbjuds kunden.

Ett undantag är alltid tidsbegränsat och gäller i normalfallet fem år.

Skatteverket har även möjlighet *genom föreskrifter* att besluta om undantag från lagen.

Fakturerad försäljning – kontantfaktura

En näringsidkare behöver inte registrera försäljningen i ett kassaregister när denna skriver en faktura åt kunden. Det gäller oavsett om betalning sker vid samma tillfälle, kontantfaktura, eller senare.

Fakturan ska uppfylla bokföringslagens krav på verifikationer (5 kap. 7 § Bokföringslagen, BFL). Det innebär bland annat att det måste stå på fakturan när den skrevs, när affären gjordes, vad som såldes och vilket belopp det gällde. Kundens namn och adress ska också finnas med.

Fakturan måste sparas i dess ursprungliga skick. Bokföring ska ske senast påföljande arbetsdag och verifikationen måste sparas som grund för bokföringen (enligt god redovisningssed).

Anmälan av kassaregister

Den som enligt SFL är skyldig att ha ett kassaregister ska anmäla registret till Skatteverket. Anmälan görs via e-tjänst på Skatteverkets webbplats. För att anmälan ska kunna göras krävs att den som anmäler innehar en e-tjänst. Detta innebär att även en leverantör av ett kassaregister kan göra en anmälan för kundens räkning.

En anmälan om förändrade förhållanden i ett kassaregisterinnehav ska göras inom två veckor från det att förändringen inträffade.

Samtliga kassaregister och kontrollenheter måste anmälas, även sådana register som exempelvis hyrs in för ett speciellt ändamål. Anmälan behöver däremot inte göras när ett kassaregister uppdateras till en ny version. Däremot måste kassaregister alltid anmälas när en ny modell anskaffas.

Efter det att anmälan gjorts till Skatteverket erhåller näringsidkaren ett registreringsbevis inom två veckor. Registreringsbeviset innehåller skyltar som ska fästas på kontrollenheten och kassaregistret. Skyltarna visar att anmälan har gjorts och ska sitta synliga för Skatteverkets kontroller.

Om man byter ut, säljer eller skrotar ett kassaregister så måste även detta anmälas till Skatteverket.

På Skatteverkets webbplats finns en lista över sådana tillverkardeklarerade kassaregister. Webbplatsen innehåller även en uppställning över kontrollenheter som är certifierade och som kan användas i kombination med kravställda kassaregister.

Felanmälan av kassaregister

Om ett fel uppkommer som gör att kassaregistret slutar att fungera ska detta anmälas till Skatteverket. Anmälan ska göras i direkt anslutning till att avbrottet uppkommer

2.5.4 Tobaksskatt

Tobaksskatt ska betalas för cigaretter, cigarrer, cigariller, röktoak, snus och tuggtoak. De olika varuslagen definieras i 1 – 1 e §§ lagen (1994:1563) om tobaksskatt (LTS). Man måste bedöma varje enskild tobaksprodukt utifrån kriterierna i ovan nämnda bestämmelser för att veta hur den ska beskattas. Definitionerna av cigaretter, cigarrer/cigariller och röktoak grundar sig på EU direktiv och beskattningen av dessa varuslag sker enligt EU-gemensamma bestämmelser, se vidare nedan. Beskattningen av snus och tuggtoak är endast nationell.

Som cigaretter respektive röktoak beskattas även rökprodukter som helt eller delvis består av andra ämnen än tobak men som i övrigt uppfyller kriterierna för cigaretter eller röktoak. Liknande bestämmelser finns för cigarrer och cigariller. Tobaksskatt ska således även betalas för vissa tobaksprodukter som inte innehåller tobak, exempelvis örtcigaretter (beskattas som cigaretter). Vad gäller vattenpiptobak så beskattas den i sin helhet som röktoak liksom rökmassa helt utan tobak. Däremot ska ingen tobaksskatt betalas för e-cigaretter. En mer detaljerad beskrivning av definitionerna för de olika varuslagen finns i Skatteverkets

publikation Handledning för punktskatter (SKV 504). Där redogörs även för aktuella rättsfall. Publikationen finns tillgänglig på Skatteverkets webbplats, www.skatteverket.se.

Skattesatserna är för närvarande (1 januari 2014) följande:

Cigaretter	1,41 kr/st och 1 % av detaljhandelspriset
Cigarrer/cigariller	1,25 kr/st
Röktobak	1 732 kr/kg
Snus	385 kr/kg
Tuggtobak	448 kr/kg

Beräkningsexempel finns på sidan för tobaksskatt på Skatteverkets webbplats, www.skatteverket.se.

Råttobak

Begreppet ”råttobak” finns inte i LTS. Det är dock ett begrepp som används i tulltaxan. Klassificeringen av en tobaksprodukt enligt tulltaxan och bedömningen av varan i beskattningshänseende behöver inte överensstämma. En produkt som i tullhänseende klassas som råttobak kan ändå vara skattepliktig enligt någon av bestämmelserna i LTS.

Beskattningssystemet

Inom EU finns gemensamma bestämmelser för bl.a. punktskatt på vissa tobaksvaror. Dessa bestämmelser innebär bl.a. att skattepliktiga varor kan cirkulera inom EU utan beskattningsekvenser, så länge varorna hanteras inom det s.k. uppskovsförfarandet. Uppskovsförfarandet bygger på ett system med aktörer och platser som har godkänts av behörig myndighet. Mellan dessa godkända aktörer och platser kan varorna förflyttas under uppskov. Syftet med uppskovsförfarandet är att varorna, trots att de är skattepliktiga, ska kunna framställas, bearbetas, lagras och förflyttas mellan tillverkare och grossister i medlemsländerna, utan att punktskatt ska tas ut för varorna. Först när tobaksvarorna lämnar uppskovsförfarandet inträder skattskyldigheten och varorna beskattas därmed vid endast ett tillfälle. I praktiken innebär detta att tobaksskatt betalas i grossistledet och inte hos detaljhandlaren.

Tobaksvaror som omfattas av sådana regler är cigaretter, cigarrer, cigariller och röktobak. För snus och tuggtobak gäller till viss del liknande nationella bestämmelser.

Innehavsbeskattning - cigaretter, cigarrer/cigariller samt röktobak

Som ovan nämnts så ska tobaksskatt i normalfallet betalas i grossistledet. Skyldighet att betala tobaksskatt kan också komma ifråga för den som i kommersiellt syfte innehar tobaksvaror. Det ska då vara fråga om tobaksvaror som skulle ha beskattats i Sverige vid en tidigare tidpunkt men där beskattning ändå inte har skett och det inte heller går att utreda vem som i Sverige tillverkat varorna, vem som fört in eller tagit emot varorna eller vem som importerat

varorna (9 § första stycket 8 LTS). Detta innebär att exempelvis en näringsidkare som säljer obeskattade varor till konsumenter i Sverige kan bli skyldig att betala tobaksskatt om det inte går att utreda vem som fört in, tagit emot eller importerat varorna. Det krävs således alltid en utredning, ofta revision, innan skatt kan påföras en näringsidkare enligt dessa bestämmelser. Det är inte ovanligt att utredningen leder till att någon annan aktör tidigare i kedjan befinns vara den som ska betala tobaksskatten för de aktuella varorna.

Möjligheten att beskatta någon för innehav gäller endast cigaretter, cigarrer/cigariller och röktaobak. Snus och tuggtobak omfattas inte av dessa bestämmelser.

Detaljhandelsprismärkning

Cigaretter får endast tillhandahållas för försäljning i originalförpackning som märkts med uppgift om detaljhandelspris. Med detaljhandelspris menas i tobaksskattesammanhang det högsta pris som det är tillåtet att sälja cigarettförpackningen för i detaljhandeln. I detta pris ingår tobaksskatt, moms och eventuell annan statlig skatt eller avgift (3 och 4 §§ LTS).

Detaljhandelspriset ska vara tryckt direkt på förpackningen eller anges på en prisetikett innanför förpackningens genomskinliga omslag (Skatteverkets föreskrift RSFS 1996:10).

Om någon säljer cigaretter på annat sätt än i originalförpackning med detaljhandelsprismärkning riskerar man att dömas till böter eller fängelse i högst 6 månader om inte förseelsen bedöms som ringa (6 § LTS). Cigaretter som varit föremål för sådant brott, eller värdet av dessa, ska förklaras förverkade om det inte är uppenbart oskäligt (7 § LTS).

Lagstiftning m.m.

Bestämmelser om tobaksskatt finns i lagen (1994:1563) om tobaksskatt och i förordning (2010:177) om tobaksskatt. Dessutom har Skatteverket utfärdat ett antal föreskrifter som finns tillgängliga på Skatteverkets webbplats.

Mer information

Ytterligare information finns tillgänglig på skatteverkets webbplats. Där finns bl.a. aktuella skattesatser, Skatteverkets handledning för punktskatter (SKV 504) samt ett antal broschyrer rörande tobaksbeskattningen.

2.5.5 Skatteverkets utredningsformer

I beskattningsverksamhet får utredning ske genom skrivbordsutredning och skatterevision. Som ett komplement till skrivbordsutredning kan utredning efter en frivillig överenskommelse göras vid ett besök.

Skatteverket har i sin kontrollverksamhet också rätt att utöva tillsyn av kassaregister och göra kontrollbesök (personalliggare och kassaregister).

De grundläggande bestämmelserna om kontroll finns i Skatteförfarandelagen (SFL) (2011:1244).

Skatteverket måste iaktta de allmänna rättssäkerhetsprinciperna. Enligt en sådan princip, den s.k. ”ändamålsprincipen”, får ett ingripande mot en enskild vidtas endast i det syfte som har motiverat den lagstiftning som läggs till grund för ingripandet (se exempelvis prop. 2006/07:105 s. 59). Det är alltså inte tillåtet för Skatteverket att företa en åtgärd om det egentliga syftet är att uppgiften ska användas t.ex. i en brottsutredning.

Ett från revision helt fristående kontrollinstitut är tillsyn över kassaregister och kontrollbesök. Kontrollbesöken kan avse kassaregister eller personalliggare. Tillsyns- eller kontrollbesök får bara göras i syftet att kontrollera de i 39 kap. SFL stadgade dokumentationsskyldigheterna. Befogenheterna förutsätts användas ”ansvarsfullt och med urskiljning” (prop. 2006/07:105 s 62ff) Åtgärderna ska därför inte användas i det direkta syftet att berika pågående skatteutredningar. En annan sak är att iakttagelser som gjorts i samband kontrollbesök eller tillsyn och i det syfte som framgår av 39 kap. SFL, får tillföras en skatteutredning som tidigare startats eller senare eventuellt startas med anledning av kontrollbesök.

Skatteverket har tillgång till vissa tvångsmedel (bevisning) om den som ska kontrolleras inte vill medverka.

Skrivbordsutredning

Utredning vid skrivbord är det vanligaste sättet att kontrollera att uppgiftsskyldigheten fullgjorts.

Den som är eller kan antas vara skattskyldig/uppgiftsskyldig kan föreläggas att lämna uppgifter, visa upp handlingar eller lämna över kopia av handling. Vidare kan den som är eller kan antas vara skyldig att redovisa punktskatter föreläggas att lämna varuprover eller beskrivningar över varor och tjänster. De uppgifter/handlingar som hämtas in genom föreläggande ska användas för kontroll av den förelagdes egen beskattning.

Skatteverket har vidare möjlighet att hämta uppgifter från den skattskyldige/uppgiftsskyldige för kontroll av någon annan än den som föreläggandet riktar sig mot, s.k. *tredjemansföreläggande*.

Skatterevision - syftet med en revision

Skatteverket får besluta om revision bl.a. för att kontrollera att deklara- och uppgiftsskyldighet har fullgjorts och även för att kontrollera att det finns förutsättningar för att fullgöra uppgiftsskyldighet, som kan antas uppkomma. Revision får även beslutas avseende skatteupplag enligt lagen om tobaksskatt och för att kontrollera att den som har ansökt om återbetalning av punktskatt enligt lagen om tobaksskatt har lämnat riktiga och fullständiga uppgifter. Skatteverket får också besluta om revision för att inhämta uppgifter av betydelse för kontroll av någon annan än den som revideras, s.k. *tredjemansrevisioner*.

När beslut om revision får fattas

Skatteverket kan göra revision hos bl.a.

- alla som bedriver yrkesmässig verksamhet

- alla aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk föreningar, även om de inte bedriver yrkesmässig verksamhet
- den som anmält sig för momsregistrering eller för registrering som arbetsgivare
- ombud för en utländsk företagare som är skattskyldig enligt mervärdesskattelagen
- den som har ansökt om F-skatt
- den som är eller kan antas vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen
- säljarens representant vid distansförsäljning enligt lagen (1994:1563) om tobaksskatt
- den som har ansökt om godkännande som upplagshavare enligt lagen om tobaksskatt
- den som har ansökt om registrering som varumottagare enligt lagen om tobaksskatt och den som har ansökt om godkännande som registrerad avsändare enligt lagen om tobaksskatt

Skatteverkets befogenheter i samband med revision

Revisorn får granska räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör verksamheten. Utöver rätten att ta del av själva räkenskapsmaterialet har Skatteverket även följande befogenheter i samband med en revision: Man har rätt att granska lager, maskiner och inventarier, inventera kassan och besiktiga verksamhetslokaler. Skatteverket har även rätt att ta prov på varor som används, säljs eller tillhandahålls på annat sätt i verksamheten, och att prova teknisk utrustning som används i verksamheten. Om Skatteverket anser att kontrollen genom dessa ytterligare befogenheter i annat fall skulle förlora sitt syfte, så har man rätt att meddela beslutet om revision först i samband med att man inleder revisionen.

Oanmäld revision/ bevissäkring

Innan en revision verkställs ska den som ska revideras underrättas om beslutet om revision.

Underrättelsen får dock ske i samband med att revisionen verkställs om

- Skatteverket anser att kontrollen skulle förlora sitt syfte om den som ska revideras underrättas i förväg, när man avser att granska lager, maskiner, inventera kassan m.m. (se ytterligare under föregående rubrik)
- revisionen ska genomföras i samband med ett kontrollbesök avseende personalliggare och är begränsad till handlingar som rör personalen, eller
- det följer av bestämmelserna om underrättelse om beslut om bevissäkring (sabotagerisk).

Skatteverkets tillsyn över kassaregister och kontrollbesök (42 kap SFL)

Skatteverket har ett uppdrag att kontrollera efterlevnaden av SFL. Skatteverket kan därför utföra tillsyns- och kontrollbesök, som i normalfallet genomförs oannonserade.

Tillsynsbesök

Skatteverket ska utöva tillsyn över att de näringsidkare som ska ha kassaregister har sådant och att de kassaregister som används uppfyller föreskrivna krav. I samband med

tillsynsbesöket har Skatteverket rätt att begära tillträde till verksamhetslokaler där verksamheten bedrivs. Om tillträde till verksamhetslokalen vägras har Skatteverket möjlighet att i undantagsfall begära biträde från polis. Den som är skyldig eller kan antas vara skyldig att använda kassaregister ska tillhandhålla de handlingar och lämna de upplysningar som behövs för tillsynen. Skatteverket har möjlighet att förelägga om detta.

Kontrollbesök

För att kontrollera att den som ska använda kassaregister uppfyller sina skyldigheter, har Skatteverket rätt att besluta om kontrollbesök. Kontrollbesöken kan utföras genom:

- kundräkningar
- kontrollköp
- kvittokontroll
- kassainventeringar

Kontrollbesöken får bara genomföras i verksamhetslokaler som allmänheten har tillträde till. Kundräkningar får även utföras på en allmän plats i anslutning till sådan lokal.

Syftet med kontrollköp ska alltid vara att kontrollera att skyldigheterna beträffande kassaregistrets användning uppfylls. Beträffande kontrollköp av tobak har Skatteverket möjlighet att fråga efter billiga cigaretter. Syftet med kontrollköp måste dock alltid vara att kontrollera huruvida försäljningen registreras i kassan. Skatteverket får inte göra kontrollköp enbart i syfte att kontrollera om näringsidkaren säljer illegala cigaretter el. dyl.

När Skatteverket vidtar kontrollåtgärder är den kontrollerade näringsidkaren skyldig att tillhandahålla kontrollremsa, uppgifter från journalminne eller tömningskvitto för kontroll av hur försäljningarna har registrerats i kassaregistret.

Kontrollavgift

Enligt lagstiftningen kan Skatteverket besluta om kontrollavgift om en näringsidkare inte fullgör sina skyldigheter vad gäller kassaregister. Kontrollavgifter ska även tas ut när inte Skatteverkets föreskrifter följts. Avgiften är i normalfallet 10 000 kronor. Om en ny överträdelse görs inom ett år kan dubbel avgift påföras med 20 000 kronor. Näringsidkaren kan befrias helt eller delvis från kontrollavgiften. Ett beslut om kontrollavgift är offentligt och kan efter begäran lämnas ut.

Punktskattebesök

Skatteverket kan från och med den 1 april 2014 göra s.k. punktskattebesök för att kontrollera att den som är godkänd upplagshavare fullgör skyldigheterna under uppskovsförfarandet. Sådana besök kan därmed inte användas i kontrollen av tobaksdetaljister.

Underrättelse om beslut om kontroll kan lämnas i samband med att kontrollen verkställs om kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska kontrolleras underrättas i förväg.

Bestämmelserna om punktskattebesök finns i 6 kap. lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter.

2.5.6 Bevisssäkring

Utgångspunkten för Skatteverkets kontroll av skattskyldiga och uppgiftslämnare är att den ska ske i samverkan med den som ska kontrolleras respektive med den som uppgift ska inhämtas från. I vissa fall behövs dock tvångsåtgärder/bevisssäkring användas för att Skatteverket ska kunna genomföra en korrekt och effektiv kontroll. Detta t. ex när det bedöms att det finns påtaglig risk för att handlingar kan komma att förstöras, förvanskas eller undanhållas. Omständigheter som kan tyda på att påtaglig risk föreligger är exempelvis att konkreta tecken (spaningsuppgifter, kundräkningar, osanna fakturor m.m.) finns på omfattande eller avancerade skatteundandraganden, förekomst av omfattande transaktioner med oseriösa företagare (tidigare brottsdomar, skatteundandraganden etc.), företaget har oklara eller konstruerade ägarförhållanden (bulvaner, målvakter etc.).

Före en bevisssäkring måste regeln om proportionalitet prövas. Denna innebär att en tvångsåtgärd endast ska användas om skälen för åtgärden överväger det intrång eller annat men som åtgärden för med sig för den enskilde. En tvångsåtgärd ska inte heller användas i skatteärenden när det handlar om mindre belopp eller då det är möjligt att få tillgång till de aktuella uppgifterna på annat sätt.

Möjligheterna för Skatteverket att kunna använda tvångsåtgärder framgår och regleras i 45 kap skatteförfarandelagen (SFL).

Bevisssäkring kan tillämpas vid revision eller annan kontroll, t ex vid skrivbordsutredningar, inom praktiskt taget hela skatte- och avgiftsområdet. Den kan också tillämpas vid kontroll av andra än den som kontrolleras, s.k. tredjemansrevisioner.

Bevisssäkring ger dock inte några ytterligare befogenheter avseende det material som får granskas än vad bestämmelserna om revision eller aktuell föreläggandebestämmelse gör. Den reglerar enbart det sätt på vilket Skatteverket får tillgång till handlingarna eller det sätt på kontrollåtgärderna får genomföras.

Åtgärder som får beslutas enligt denna lagstiftning är bl.a. att revision får genomföras i den reviderades verksamhetslokaler utan att denne medgett detta. Den ger också rätt att eftersöka och omhänderta handlingar. Det innebär att en viss lokal eller förvaringsplats får genomsökas för att leta efter relevanta handlingar t ex räkenskaper, avtal m.m.

I normalfallet är det förvaltningsrätten som beslutar om bevisssäkring efter att en ansökan upprättats av Skatteverket. Bevisssäkring av punktskatter beslutas av Förvaltningsrätten i Falun. Det är en särskilt förordnad granskningsledare som skriver ansökan. I vissa brådskande fall kan granskningsledaren själv fatta ett interimistiskt beslut om bevisssäkring.

2.5.7 Betalningssäkring

Verktyget betalningssäkring är ett sätt för Skatteverket att kunna stärka sin ställning som borgenär. Betalningssäkringen liknar säkringsåtgärden kvarstad som finns inom civil- och

brottsprocessen. Syftet med betalningssäkring är att i en risksituation tillfälligt säkerställa framtida betalningar av skatter och avgifter till dess att fordringen frivilligt betalas eller kan bli föremål för indrivning genom beslut eller dom.

Bestämmelserna om betalningssäkring finns i 46 kap SFL.

2.5.8 Brottsanmälan

Misstankar om ekonomiska brott anmäls till Åklagarmyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten.

Skatteverket är skyldigt enligt lag att anmäla vissa typer av brott. Denna skyldighet gäller när brott enligt skattebrottslagen begåtts. Skyldigheten kan bara åsidosättas när det är fråga om ringa belopp i undandragen skatt, dvs. under ett prisbasbelopp, vad gäller brott som begåtts av en företrädare. När fråga är om brott begångna av en fysisk person i egen inkomstdeklaration och vid enskild näringsverksamhet även brott i skattedeklaration (moms-, AG- och punktskattedeklaration) gäller, enligt huvudregeln, en beloppsgräns om tio prisbasbelopp mot bakgrund av HD:s beslut 11 juni 2013 om förbudet mot dubbla förfaranden. Skatteverket är även skyldigt att anmäla bokföringsbrott, brott om låneförbudet i aktiebolagslagen och givande av muta enligt brottsbalken. Sekretesslagstiftningen ger även Skatteverket möjligheten att anmäla misstanke om andra brott, som kan medföra fängelse. Här innefattas t.ex. bedrägeri, penninghäleri och urkundsförfalskning. Även vid mindre allvarliga brott (bötesbrott) kan anmälan göras i vissa fall. Exempel på sådana brott är vissa brott mot utlänningslagen och överträdelse att bedriva näring under konkurs.

Vid sådana brott där Skatteverket är skyldiga att göra anmälan så ska detta ske så snart det kan finnas anledning att anta att brott har begåtts. I normalfallet infaller detta när resultatet av skatteutredningen färdigställts. I vissa fall görs dock anmälan före eller under själva utredningen. Det kan vara särskilt lämpligt i s.k. samverkansärenden, dvs. när Skatteverket samverkar med Ekobrottsmyndigheten/Åklagarmyndigheten. Genom en tidig anmälan skapas bl.a. förutsättningar för att åklagaren kan säkra bevis genom husrannsakan.

2.6 TULLVERKETS VERKTYG OCH BEFOGENHETER

Under 2013 beslagtogs Tullverket ca 22.1 miljoner cigaretter. Detta är en minskning från 2012 då 26 miljoner cigaretter togs i beslag och en kraftig minskning jämfört med 2010 då 76 miljoner beslagtogs. De minskade beslagen av cigaretter senare år kan bero på att den traditionella smuglingen från tredjeland till Sverige har minskat till förmån för nya produktionsområden och rutter samt att de väletablerade nätverken i Sverige delvis har ändrat brottsupplägg, från den traditionella "smuglingen" till förmån för punktskattebrott.

Förenklat kan den illegala hanteringen med cigaretter i Sverige delas upp i storskalig illegal införsel eller frekvent illegal införsel (som ofta benämns smuggling) och cigaretter som varit föremål för skattebrott.

Storskalig illegal införsel av cigaretter

Traditionellt har Kina och andra länder i Asien haft en omfattande produktion av varumärkesförfalskade cigaretter. Ur europeisk och svensk synvinkel har det under 2011 identifierats en nedåtgående trend vad gäller cigarettbeslag från Asien. Utvecklingen pekar istället mot att allt fler beslagtagna cigaretter har sitt ursprung i EU eller östra Europa. Varumärkesförfalskade cigaretter är idag relativt ovanligt i Sverige, något som också bekräftas av tobaksbolagen. Istället har de förfalskade cigaretterna ersatts av s.k. cheap white

med ursprung i Östeuropa. Omfattande produktion sker i framförallt Ryssland, Vitryssland, Ukraina, Bulgarien och i de baltiska länderna.

Smugglingen av cigaretter till Sverige sker med hjälp av lastbilar och personbilar men också i containertrafiken. En stor del av den illegala införseln består av mindre partier cigaretter som förs in regelbundet. Sverige utgör både avsättningsland och transitland för illegala cigaretter, framförallt till Norge.

Frekvent illegal införsel

Frekvent införsel och illegal införsel (s.k. smuggling) av cigaretter omfattar partier på allt ifrån några hundra cigaretter upp till drygt 100 000. En stor del av de cigaretter som förs in illegalt i Sverige kommer från Polen och Baltikum eller köps ombord på de färjor som trafikerar Sverige. Denna typ av införsel sker frekvent och ofta förs flera mindre partier in vid samma tillfälle. De vanligaste tillvägagångssätten är med personbil eller med gångpassagerare i färjetrafiken.

Taxfrecigaretter har kommit att bli ett ökat inslag på den illegala cigarettmarknaden i Sverige. I synnerhet i Stockholmsområdet föreligger ett allvarligt problem med den här typen av smuggling. Smugglingen sker främst i färjetrafiken från Baltikum och är mycket välorganiserad.

Relevant lagstiftning vad gäller Tullverkets befogenheter:

Tullagstiftningen: Rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen (härefter ”tullkodex”), tullagen (2000:1281) (härefter ”tullagen”), tullförordningen (2000:1306), Tullverkets föreskrifter och allmänna råd (TFS 2000:20) om tullförfaranden m.m. (tullordningen).

Lagen (2000:1225) om straff för smuggling (härefter ”smugglingslagen”).

Lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av

alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter (härefter ”LPK”), förordning (1998:518) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter samt

Skattebrottslagen (1971:69)

Vid import (från 3:e land)

Tullverkets kontrollverksamhet vad gäller varor som importerats från tredje land regleras framförallt av tullkodex och tullagen. Kontrollmöjligheterna är inte kopplade till territorialgränsen utan till om varor och/eller transportmedel står under tullövervakning. Varor som införs till gemenskapens tullområde ska visas upp för tullen av den person som inför dem eller som tar på sig ansvaret att befordra dem efter införseln. Med uppvisande av varor för tullen avses anmälan i föreskriven form till tullmyndigheterna om att varor anlänt till tullkontor eller till någon annan plats som angetts eller godkänts av tullmyndigheterna

(artikel 40 och artikel 4 p. 19 i tullkodex). Ansvarsbestämmelser avseende oegentligheter i samband med import finns huvudsakligen i smugglingslagen.

Av art 13 i tullkodex framgår att tullmyndigheter får utföra alla de kontroller som de anser nödvändiga för att se till att tullagstiftningen tillämpas korrekt. Det framgår dock av 6 kap. tullagen att beslut om kontrollåtgärd enligt tullagstiftningen endast får fattas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för enskilda.

Anmälningsskyldighet vid införsel från område utanför EU:s skatteområde

Enligt 3 kap. 3 § tullag (2000:1281) ska den som till Sverige för in eller låter föra in en vara från ett område som ligger inom EU:s tullområde, men utanför EU:s skatteområde, anmäla detta till Tullverket. Detta avser t.ex. Åland och Kanarieöarna.

Rätt att undersöka varor, ta prover och granska handlingar m.m. (art 68 och art 46.2 i tullkodex)

Tullmyndigheterna får för att kontrollera riktigheten av de deklarationer de har mottagit göra följande:

- granska de handlingar som ingår i deklarationen och de dokument som bifogats den, och
- undersöka varorna och ta prover för analys eller för fördjupad kontroll.

Tullmyndigheterna får när som helst begära att varor ska lossas och packas upp för att kontrollera varor och de transportmedel som befordrar dem.

Kontroll av deklarations- och uppgiftsskyldigheten (6 kap. 10 § tullagen)

För kontroll av att deklarations- och uppgiftsskyldighet enligt denna lag eller tullagstiftningen i övrigt har fullgjorts riktigt och fullständigt får Tullverket undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras,
2. områden för tillfälliga lager, tullager, frizoner och frilager samt områden på flygplatser och bangårdar där varor som står under tullövervakning förvaras och även lokaler inom sådana områden samt
3. bagage, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av resande vid inresa till eller utresa från EU:s tullområde eller av person som anammats att stanna enligt 7 § tullagen.

Omhändertagande (3 kap. 8 § tullagen)

Tullverket får tillfälligt ta hand om en icke-gemenskapsvara om det behövs för tullövervakningen.

Befogenheter enligt smugglingslagen

Förverkande (16-17 §§ smugglingslagen)

Om det inte är uppenbart oskäligt ska följande egendom förklaras förverkad:

1. vara som varit föremål för brott enligt smugglingslagen eller en sådan varas värde,
2. utbyte av brott enligt smugglingslagen och
3. vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt smugglingslagen, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt smugglingslagen.

Av 5 kap. 5 § LPK framgår att smugglingslagens bestämmelser avseende förverkande ska tillämpas även vad gäller brott enligt LPK.

Inleda förundersökning (19 § smugglingslagen samt 23 kap. rättegångsbalken)

Tullverket får fatta beslut om att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken angående brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen. Det kan nämnas att brott enligt sistnämnda lagrum bl.a. omfattar brott enligt LPK.

Hålla förhör m.m. innan förundersökning inletts – primärutredning (20 § 1 st smugglingslagen samt 23 kap. 3 § rättegångsbalken)

Innan förundersökning hunnit inledas får en tulltjänsteman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av brott enligt

smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen.

Anmoda person att medfölja till förhör samt medta person till förhör (20 § 2 st smugglingslagen samt 23 kap. 8 § rättegångsbalken).

En tulltjänsteman får ålägga en person som befinner sig på en plats där brott förövats att följa med till förhör. Om personen utan giltigt skäl vägrar får tulltjänsteman ta med personen till förhör. Detta gäller även om förundersökning hunnit inledas.

Gripande (21 § smugglingslagen samt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken)

En tulltjänsteman har samma befogenhet som en polisman att enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken gripa den som misstänks för brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen.

Beslag (22 § smugglingslagen samt 27 kap. 1 och 4 §§ rättegångsbalken)

En tulltjänsteman har i fråga om brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen samma befogenhet som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag. En tulltjänsteman får även i andra fall som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen.

Förvar (25 a § smugglingslagen samt 26 kap. 3-3a §§ rättegångsbalken)

En tulltjänsteman har i fråga om brott enligt smugglingslagen eller brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen samma befogenhet som en polisman att enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken ta egendom i förvar.

Reell husrannsakan (26 § smugglingslagen samt 28 kap. 1 och 4-5 §§ rättegångsbalken)

En tulltjänsteman har i fråga om brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket samma befogenhet som en polisman att enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken göra husrannsakan utan förordnande enligt 28 kap. 4 § rättegångsbalken.

Förekommer anledning att brott enligt smugglingslagen eller annat brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen har begåtts, får tulltjänsteman även i annat fall än som sägs i 28 kap. 1 § rättegångsbalken göra husrannsakan i magasin eller liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av sådant brott.

Kroppsvsitation och kroppsbesiktning (27 § 1 st. smugglingslagen samt 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken)

En tulltjänsteman har ifråga om brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen samma befogenhet som en polisman att enligt 28 kap. 13 § rättegångsbalken besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning utan förordnande enligt 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken.

Kroppsvsitation och ytlig kroppsbesiktning (27 § 2 st. smugglingslagen)

Om det finns anledning att anta att en person, som i omedelbart samband med inresa till eller utresa från landet uppehåller sig i trakterna invid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom en flygplats eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet, har med sig egendom som kan tas i beslag på grund av brott enligt smugglingslagen, får kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning utföras på honom eller henne.

Skyddsvisitation (27 § 3 st. smugglingslagen)

En tulltjänsteman som med stöd av smugglingslagen ingriper mot någon får i anslutning till ingripandet, i den utsträckning det är nödvändigt av säkerhetsskäl, ta hand om vapen eller andra farliga föremål medan ingripandet pågår och kroppsvisitera personen för att sådana föremål skall kunna tas om hand.

Föra talan i domstol (32-33 §§ smugglingslagen)

I mål om brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen får talan föras av särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd.

Om ägaren till en vara, annan än transportmedel, inte kan delges stämning på i brottmål föreskrivet sätt, får talan om förverkande föras mot den hos vilken varan påträffades.

Lag (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter.

Tullverkets kontrollverksamhet avseende införsel av punktskattepliktiga varor från annat EU-land samt avseende kommersiella transporter av sådana varor inom Sverige regleras av LPK.

Transportkontroll och dess syfte (2 kap. 1 § LPK)

Tullverket får i fråga om punktskattepliktiga varor i vägtransporter som är eller kan antas vara omfattade av bestämmelserna i 1 kap. 6 § LPK kontrollera att varorna transporteras i enlighet med den bestämmelsen (transportkontroll).

Transportkontrollen får ske under pågående transport och vid på-, av- och omlastning i direkt anslutning till transport. Transportkontroll får även ske på områden som inte är tillgängliga för allmänheten. Om det kan antas att punktskattepliktiga varor förvaras i en lokal för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning får transportkontroll genomföras också i lokalen.

Rätt att undersöka, granska ledsagardokument, ta prover m.m. (2 kap. 2 § LPK)

Vid transportkontroll får Tullverket:

- undersöka transportmedel, lådor, behållare eller andra utrymmen i transportmedel, containrar eller tankar där punktskattepliktiga varor kan förvaras under transport och
  - eftersöka och granska administrativa referenscodes, ersättningsdokument, ledsagardokument, bevis om ställd säkerhet och andra handlingar som kan vara av betydelse.
- Vid transportkontroll i lokal får även utrymmen i lokalen där punktskattepliktiga varor förvaras eller kan antas förvaras undersökas.

Rätt att öppna transportmedel m.m., bereda sig tillträde till områden, försegla transportmedel m.m. (2 kap. 3 § LPK)

Vid genomförande av en transportkontroll får Tullverket:

- öppna transportmedel, containrar och andra utrymmen som är låsta eller tillslutits på annat sätt och
- bereda sig tillträde till områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Förares skyldighet (2 kap. 4-6 §§ LPK)

Förare är skyldiga att stanna på anmaning av tulltjänsteman. Förare är även skyldiga att på Tullverkets begäran legitimeras sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet. Förare är vidare skyldiga att se till att administrativ referenskod, ersättningsdokument, ledsagardokument och bevis om ställd säkerhet följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § LPK.

Omhändertagande (2 kap. 9 §§ LPK)

Om en punktskattepliktig vara påträffas vid punktskattekontroll och det finns anledning att anta att transporten inte sker i enlighet med 1 kap 6 § LPK får de varor, handlingar, lådor, behållare, containrar eller tankar som medförs vid transporten tas om hand

1. för kontroll av om punktskatt ska betalas i Sverige och för fastställande av vem som i så fall är skattskyldig,
2. för kontroll av om de i 1 kap. 6 § LPK angivna kraven för förflyttning är uppfyllda, och
3. i de fall då skattskyldighet i Sverige föreligger, i avvaktan på att skatten betalas.

Annan egendom och handlingar får endast tas omhand om det behövs för kontrollen eller det finns anledning anta att egendomen döljer punktskattepliktiga varor.

Transporttillägg (4 kap. 1 § LPK)

Transporttillägg (20 % av punktskatten) ska påföras:

- en avsändande upplagshavare eller registrerad avsändare om administrativ referenskod eller ersättningsdokument inte följer med transporten i den utsträckning som följer av 1 kap. 6 § LPK eller om säkerhet inte ställts för transporten i den utsträckning som följer av 1 kap. 6 §,
- en skattskyldig om anmälningsskyldigheten eller skyldighet att ställa säkerhet inte iakttagits,
- en säljare som vid distansförsäljning inte ställt säkerhet på föreskrivet sätt,
- en förare som inte har med sig föreskrivet förenklat ledsagardokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land.

Transporttillägg kan också påföras den som äger eller, om en sådan lokal är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till lokal där punktskattepliktiga varor förvaras för på-, av- eller omlastning under pågående flyttning, om föreskrivet förenklat ledsagardokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land inte tillhandahålls vid transportkontrollen.

2.7 KRONOFOGDEMYNDIGHETENS VERKTYG OCH BEFOGENHETER

När det gäller tobaksvaror som omfattats av brottsbekämpande åtgärder kan utmätning inte ske. Detta beror på att Kronofogdemyndigheten inte kan sälja tobaksvarorna med anledning av Sveriges tillträde till WHO:s ramkonvention om tobakskontroll (FCTC) utan varorna ska förstöras.

2.7.1 Utmätning

För att Kronofogdemyndigheten ska kunna verkställa utmätning måste en sökande ansökt om verkställighet av utmätning, kvarstad eller betalningssäkring.

Enligt utsökningsbalkens 4 kapitel kan Kronofogdemyndigheten utmäta egendom som tillhör gäldenären och som har ett ekonomiskt värde.

Åtgärden ska ge ett ekonomiskt överskott efter avdrag för kostnader.

Uppgifter som Kronofogdemyndigheten behöver innan utmätning sker.

- vad består partiet av
- hur stort är partiet
- vart förvaras varorna
- ligger varorna i ett skatteupplag

- vem är innehavare för skatteupplaget
- vet man om varorna ska säljas på den svenska marknaden
- har partiet övergått från säljaren till köparen (gäldenären), det kan finnas avtal som anger att varorna tillhör säljaren till dess att varan kommit fram till en viss adress.

Innan utmätning sker, kontrolleras (stickprov) varorna så att de uppfyller lagstiftarens krav om märkning för att den ska kunna säljas till konsument i Sverige. Uppfylls inte kraven måste prövning ske om partiet ändå kan säljas. Det finns inget förbud att sälja tobaksvaror som inte har svensk märkning till näringsidkare.

Vid utmätning omhändertas den utmäta egendomen av Kronofogdemyndigheten. Har varorna hela tiden varit på ett skatteupplag och de sedan säljs exekutivt till en köpare som inte innehar skatteupplag kan det orsaka skatteproblem för lagerinnehavaren.

2.7.2 Försäljning

Vid utmätning påbörjas försäljningsuppdraget direkt. Är varorna säkerställda genom kvarstad eller betalningssäkring kan Kronofogdemyndigheten fatta beslut om att sälja varorna i förtid på grund av höga kostnader och/eller att varorna hastigt faller i värde.

Vid värdering och försäljning tas ingen hänsyn till den skatteeffekt som kommer att uppstå.

Försäljning kan ske genom exekutiv auktion, riktat anbud eller försäljning under hand.

När varorna har sålts av Kronofogdemyndigheten upprättas ett försäljningsprotokoll. När försäljningsprotokollet har upprättats anses gäldenärens faktureringskyldighet enligt mervärdesskattelagen vara fullgjord, se

Skatteverkets ställningstagande från den 13 december 2006, *Faktura vid exekutiv försäljning med dnr 131 706451-06/111*.

Av detta ställningstagande framgår det att gäldenärens faktureringskyldighet vid en exekutiv försäljning enligt mervärdesskattelagen anses vara fullgjord genom att Kronofogdemyndigheten upprättar handlingar som kan jämföras med en faktura.

Skulle Kronofogdemyndigheten inte få något godtagbart bud vid första försäljningsförsöket görs minst ett försäljningsförsök till.

Om varorna inte kan säljas upphävs utmätningen och egendomen återlämnas till gäldenären. De kostnader som har uppkommit stannar på staten.

Betalar gäldenären fordran och kostnaderna innan försäljning sker, hävs utmätning och varorna lämnas ut till gäldenären eller till den gäldenären anvisar.

2.8 KONSUMENTVERKETS UPPDRAG OCH BEFOGENHETER

Konsumentverket är förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor och sorterar under Justitiedepartementet. Verket ansvarar bland annat för att de konsumentskyddande regler som ligger inom myndighetens tillsynsansvar följs. Vad gäller cigaretter utövar verket sin tillsyn ur två separata aspekter, dels ur en produktsäkerhetssynpunkt dels ur en marknadsföringssynpunkt.

2.8.1 Produktsäkerhet

Konsumentverket är tillsynsmyndighet för bland annat produktsäkerhetslagen (2004:451), PSL. Det innebär att verket bevakar att företag och andra näringsidkare följer lagen. Lagens syfte är att motverka att varor och tjänster orsakar personskada.

2.8.1.1 Krav på näringsidkare

I PSL föreskrivs att endast säkra varor och tjänster får tillhandahållas, se 7 § PSL. En vara eller tjänst betraktas som säker om den vid normal eller rimligen förutsebar användning och livslängd inte medför någon risk för människors hälsa och säkerhet eller bara en låg risk, se 8 § samma lag.

Det är näringsidkaren som har bevisbördan för att en vara eller tjänst är säker. De säkerhetskrav som ställs på en vara preciseras ofta i Europastandarder. En vara som inte är utformad så att den uppfyller tillämpliga standarders krav i väsentliga delar anses innebära risk för skada.²⁶ Varor som överensstämmer med kraven i standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning presumeras säkra enligt 11 § PSL. Dock kan myndigheten i vissa fall ingripa trots att en vara uppfyller kraven i en standard om den ändå visat sig vara farlig, detta är den så kallade skyddsklausulen.

Utöver det allmänna säkerhetskravet har näringsidkare bl.a. en skyldighet att förse en vara med relevant säkerhetsinformation (13 § PSL) samt bedriva ett skadeförebyggande arbete (20 § PSL). Om en näringsidkare har tillhandahållit en farlig vara ska denne, utifrån vad som är lämpligt i det enskilda fallet, bl.a. utgå med varningsinformation (14 § PSL), återkalla varan (15 § PSL) och om varan är särskilt farlig, låta förstöra den (18 § PSL). I PSL föreskrivs också en underrättelseskyldighet för näringsidkare som har tillhandahållit farliga varor (23 § PSL).

Slutligen kan nämnas att näringsidkare är skyldiga att samarbeta med Konsumentverket genom att bl.a. lämna de upplysningar, handlingar och varuprov som behövs för verkets tillsyn. Om verket framställer en begäran om uppgifter som inte följs kan verket med stöd av 26 § PSL förelägga näringsidkaren att fullgöra sin skyldighet. Sådana förelägganden förenas normalt med vite.

2.8.1.2 Cigaretter

Hösten 2011 publicerades hänvisningar till Europastandard SS-EN 16156:2010²⁷ i Europeiska unionens officiella tidning. Kraven i nu nämnda standard avser att minska cigaretters antändningsbenägenhet, det vill säga minska risken för att en cigarett ska starta en brand. Säkerhetskravet innebär att en cigarett ska självslockna innan den har brunnit utmed hela sin längd när den inte röks aktivt. Högst 25 % av ett parti cigaretter som provas får brinna utmed hela sin längd när den provas enligt ISO 12863:2010²⁸. Cigaretter som uppfyller kravet presumeras uppfylla säkerhetskraven i PSL.

---

²⁶ Se bl.a. Marknadsdomstolens dom MD 2005:15.

²⁷ SS-EN 16156:2010 Cigaretter – Uppskattning av benägenhet att orsaka antändning – Säkerhetskrav.

²⁸ SS-EN ISO 12863:2010 Testmetod för att uppskatta cigaretters benägenhet att orsaka antändning.

Cigaretter som inte uppfyller kraven i ovan nämnda standard, dvs. cigaretter som inte självslocknar, anses utgöra risk för personskada och får därför inte tillhandahållas enligt PSL.

2.8.1.3 Konsumentverkets befogenheter

Konsumentverket eftersträvar i regel frivilliga rättelser vid överträdelser av PSL. Om en näringsidkare som tillhandahåller eller har tillhandahållit en farlig vara inte frivilligt åtar sig att genomföra nödvändiga åtgärder kan verket förelägga näringsidkaren att vidta sådana åtgärder.

Med stöd av 30 § PSL kan åtgärder vidtas mot varje näringsidkare som tillhandahåller, har tillhandahållit, tar befattning med eller har tagit befattning med en farlig vara i Sverige. Detta innebär att verket kan vidta åtgärder mot såväl tillverkare, importörer, grossister som detaljister under förutsättningen att de är svenska näringsidkare. Däremot initieras ärenden oftast mot den näringsidkare som har bäst förutsättningar för att eliminera risken. Motparten brukar i regel vara den näringsidkare som befinner sig högst upp i distributionskedjan i landet.

Om en vara kan antas vara farlig får Konsumentverket genom ett interimistiskt beslut förorda att varan tills vidare inte får tillhandahållas eller ställas ut, se 28 § PSL. Ett sådant beslut får endast gälla under den tid som behövs för att utföra de kontroller och bedömningar som behövs.

Konsumentverket kan med stöd av 27 § PSL bl.a. meddela saluförbud av en vara eller förelägga näringsidkare att lämna säkerhets- eller varningsinformation samt förelägga näringsidkaren att återkalla varan. Sådana förelägganden och förbud förenas i regel med vite.

En näringsidkare som avsiktligt eller av oaktsamhet bryter mot sina skyldigheter enligt PSL riskerar att åläggas en sanktionsavgift, se 37 § samma lag.

2.8.2.1 Marknadsföring av cigaretter

Krav på näringsidkare

I tobakslagen (1993:581) finns bestämmelser om marknadsföring av tobaksprodukter.

I 14 § första stycket tobakslagen anges i vilka medier en näringsidkare som marknadsför tobaksvaror till konsumenter inte får använda kommersiella annonser. Huvudregeln enligt andra stycket är att även annan marknadsföring för tobaksprodukter är förbjuden. Undantag från förbudet medges emellertid för tryckta skrifter som tryckfrihetsförordningen är tillämplig

på eller i överföringar/ tekniska upptagningar som yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig på²⁹, marknadsföring som endast består i att tillhandahålla tobaksvaror till försäljning samt för kommersiella meddelanden inne på försäljningsställen som inte är påträngande, uppsökande eller uppmuntrar till bruk av tobak. I praktiken innebär 14 § tobakslagen att marknadsföring genom försäljning är tillåten men att kommersiella meddelanden som riktar sig till konsumenter (tobaksreklam) endast är tillåtna inne på försäljningsställen under förutsättning

---

²⁹ Enligt förarbetena till tobakslagen kan det grundlagsskyddade området inte inskränkas genom ett allmänt förbud mot marknadsföring av tobak. En författare ska t.ex. ha rätt att nämna ett cigarettmärke i en roman. Det ska också vara tillåtet visa ett cigarettpaket av ett visst märke i en film (prop. 2004/05:118 s. 36).

att de inte är uppsökande, påträngande eller uppmuntrar till bruk av tobak. Kommersiella meddelanden ska enligt tredje stycket, i den omfattning det är möjligt, även placeras så att de inte är synliga från utsidan av försäljningsstället.

I 9 a § tobakslagen anges att texter, namn, varumärken och figurativa eller andra märken som ger intryck av att en viss tobaksvara är mindre skadlig än andra inte får användas på förpackningar till tobaksvaror. I 9 § finns bestämmelser om varningstexter m.m. som Folkhälsomyndigheten har det övergripande tillsynsansvaret för.

I 14 a § tobakslagen finns ett begränsat förbud för näringsidkare att, för en annan vara än en tobaksvara eller en tjänst till konsumenter, använda ett varukännetecken som helt eller delvis används för en tobaksvara eller som är registrerat eller inarbetat för en sådan vara. Förbudet gäller om marknadsföringen sker i kommersiella annonser i vissa uppräknade medier, bland annat periodiska skrifter samt ljudradio och TV. När näringsidkare använder ett sådant varukännetecken på ett annat sätt gäller att näringsidkaren i marknadsföring till konsumenter måste iaktta den särskilda måttfullhet som följer av att kännetecknet kan förknippas med en tobaksvara. Dessa bestämmelser tillämpas emellertid inte om varukännetecknet endast i begränsad omfattning förekommer vid marknadsföring av tobaksvaror, om varukännetecknets form tydligt skiljer sig från utseendet på tobaksvarans kännetecken eller om det i andra fall är oskäligt.

I 14 b § tobakslagen finns även ett förbud för tillverkare, parthandlare och importörer av tobaksvaror att sponsra ett evenemang eller en verksamhet dit allmänheten har tillträde eller ett evenemang som kan förväntas få gränsöverskridande effekt om sponsringen kan antas medföra att avsättningen av tobaksvaror främjas.

Konsumentverket har i sina allmänna råd om marknadsföring av tobaksprodukter till konsumenter (KOVFS 2009:7) preciserat bestämmelserna i tobakslagen. Råden som grundas på bland annat Marknadsdomstolens praxis samt på förarbetsuttalanden anger även Konsumentverkets inställning. Råden fungerar som stöd för Konsumentverkets tillsyn samt som vägledning för den kommunala tobakstillsynen och för branschen själva. Otillbörlig marknadsföring kan anmälas till Konsumentverket.

2.8.2.2 Konsumentverkets befogenheter gällande marknadsföring

Fördelningen av tillsynsansvaret framgår av 19-19 a §§ tobakslagen.

Konsumentombudsmannen (KO) har det centrala tillsynsansvaret av 9 a § och 14-14 b §§ tobakslagen.³⁰ Vid Konsumentverkets/KO:s tillsyn tillämpas bestämmelserna i marknadsföringslagen (2008:486) (MFL). Kommunerna ansvarar för den omedelbara tillsynen av 14-14 a §§ tobakslagen. Kommunerna har således det primära tillsynsansvaret för exempelvis placering och utformning av kommersiella meddelanden inne hos den lokala tobakshandlaren emedan KO/Konsumentverket utövar tillsyn över större marknadsföringskampanjer som till exempel förekommer på flera platser i landet, på internet m.m.

---

³⁰ I SOU 2013:50 förslås att ansvaret för den centrala tillsynen av bestämmelsen i 9 a § tobakslagen flyttas över från Konsumentverket/Konsumentombudsmannen till Folkhälsomyndigheten. Den omedelbara tillsynen ska utövas av kommunerna.

Enligt 15 § tobakslagen ska en marknadsföringsåtgärd som strider mot 14-14 b §§ vid tillämpningen av 5, 23, 26 §§ MFL anses vara otillbörlig mot konsumenter. En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § första stycket p. 2 eller 3 eller 14 a § första stycket p. 2 eller 3 kan även medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29-36 §§ MFL.

I första hand strävar Konsumentverket/KO efter att näringsidkaren frivilligt ska ändra den marknadsföring som anses otillbörlig. En näringsidkare vars marknadsföring är otillbörlig får enligt 23 § MFL emellertid också förbjudas att fortsätta med denna eller någon annan liknande åtgärd. Ett sådant förbud kan också meddelas en anställd hos näringsidkaren, någon annan som handlar på näringsidkarens vägnar samt var och en som i övrigt väsentligt bidragit till marknadsföringen. Ett förbud ska som huvudregel förenas med vite (26 § MFL). KO får enligt 28 § MFL i fall som inte är av större vikt meddela förbud enligt 23 § MFL (förbuds föreläggande). Ett sådant föreläggande ska alltid förenas med vite. För att föreläggandet ska bli gällande krävs emellertid att näringsidkaren omedelbart eller inom viss tid godkänner det. Om föreläggandet godkänns gäller det som en lagakraftvunnen dom. KO är även behörig att väcka talan om förbud samt om marknadsstörningsavgift (47-48 §§ MFL). Beroende på vad saken gäller väcks talan vid Marknadsdomstolen eller vid Stockholms tingsrätt. KO är också behörig att väcka talan om utdömmande av vite (49 § MFL).

3 NÄTHANDEL

3.1 Detaljhandel via Internet

Försäljning av tobak via internet är inte reglerad i särskild ordning i tobakslagen, utan samma regler gäller som för ett ”fysiskt” försäljningsställe (butik etc.). En näringsidkare ska innan tobaksförsäljning påbörjas anmäla detta till kommunen. Anmälan ska göras oavsett var försäljningen sker, det vill säga att till exempel även försäljning via torghandel, röktrum, tobaksautomat eller internet ska anmälas. Anmälan ska göras till den kommun där försäljningen ska ske.³¹ Då försäljning via internet teoretiskt kan ske i varje kommun så görs anmälan om tobaksförsäljning lämpligast till den kommun där företaget har sitt säte, alternativt till någon av de större kommunerna.³² All tobaksförsäljning måste ske på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder och detta gäller även vid försäljning från automat, via postorder eller liknande.³³ Sammanfattningsvis kan det sägas att all handel med tobak inom Sverige till konsument, alltid ska anmälas till en kommun och tillsynas för att säkerställa att näringsidkaren uppfyller vad som åligger honom enligt tobakslagen.

Om tobaksförsäljning till konsumenter sker inom landet, t.ex. via internet, utan att det först har anmälts till kommunen kan handlingen polisanmälas då den utgör olovlig tobaksförsäljning vilket kan leda till böter eller fängelse i högst sex månader.³⁴

---

³¹ Tobakslagen (1993:581) 12 c§

³² Handbok tobakslagen, webversion, <http://www.folkhalsomyndigheten.se/handbok-tobakslagen/forsaljning/annalan-och-egenkontroll/> (2014-01-27).

³³ a.a. 12a§

³⁴ a.a. 12c st.1, 27§§

Snus säljs i stockar,
men även cigaretter ...

4 MÄRKNING AV TOBAKSVAROR

Tobaksvaror måste förses med omfattande märkning – bl.a. varningstexter och innehållsdeklaration. Kravet på innehållsdeklaration gäller endast cigaretter. Reglerna avseende märkning grundar sig på direktiv 2001/37/EG om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror. De lagar och föreskrifter som reglerar detta är tobakslagen (1993:581), tobaksförordningen (2001:312) och Folkhälsomyndighetens föreskrift FoHMFS 2014:9.

4.1 Varningstexter

Förpackningar med tobaksvaror ska vara försedda med särskilda varningstexter som upplyser om de hälsorisker som är förbundna med bruk av tobak och om rökavvänjning.³⁵ För vidare information om varningstexternas budskap, se FoHMFS 2014:9. Förpackningar som saknar varningstexter (eller, beträffande cigaretter, även innehållsdeklaration) eller där texterna är uppenbart oriktiga (t.ex. genom att annat språk än svenska används) får inte tillhandahållas konsumenterna inom landet.³⁶ Förpackningar som saknar föreskriven märkning, dvs. varningstexter respektive innehållsdeklaration, eller där märkningen är uppenbart oriktig får inte saluhållas i näringsverksamhet. Vad som skulle kunna betraktas som uppenbart oriktigt bedöms från fall till fall. Kommunen, och/eller polis och åklagare, gör en egen bedömning som sedan kan komma att prövas i domstol där praxis utvecklas. Vidare måste tobaksförpackningar vara märkta innan de når ut till konsumenten. När det gäller cigaretter är det i praktiken alltid tillverkaren som måste märka förpackningarna, eftersom det här föreskrivs att varningstexter m.m. måste vara tryckta på själva förpackningen.

³⁵ Tobakslagen (1993:581) 9§

³⁶ Tobakslagen (1993:581) 11§

4.1.1 Tobaksvaror som är avsedda att rökas

Förpackningar med tobaksvaror som är avsedda att rökas t.ex. cigaretter, cigarrer, cigariller, pip- och rulltobak, råttobak och tobak till vattenpipa, ska alltid ha varningstext på de två mest synliga ytorna på varje tobaksförpackning.³⁷ På förpackningens mest synliga yta ska varningstext som täcker minst 30 % av ytan finnas. På förpackningens näst mest synliga yta ska ytterligare en varningstext finnas. Denna varningstext ska täcka minst 40 procent av ytan. Texterna ska alternera så att de förekommer i lika stor utsträckning.³⁸ Utöver de två varningstexterna på själva tobaksförpackningen ska likadana varningstexter även finnas på alla eventuella ytteromslag, dock inte på genomskinliga ytteromslag.³⁹ Om en yta är större än 75 kvadratcentimeter, ska ytan för varningstexten alltid vara minst 22,5 kvadratcentimeter.⁴⁰ Texterna ska vara tydliga och lättlästa samt skrivna på svenska. De ska tryckas i svart mot vit bakgrund. Texterna ska omges av en svart ram på 3–4 millimeter. På cigarettförpackningar måste texterna vara tryckta direkt på förpackningen. För andra tobaksvaror, än cigaretter, gäller att texterna kan sättas fast på förpackningen genom att man använder klistermärken, under förutsättning att klistermärket sedan inte kan avlägsnas.⁴¹

4.1.2 Tobaksvaror som inte är avsedda att rökas

Förpackningar till tobaksvaror som inte är avsedda att rökas, t.ex. snus och tuggtobak, ska ha varningstext på förpackningens mest synliga yta.⁴² Varningstexten får inte placeras på ett sådant ställe där varningstexten kan avlägsnas. Exempelvis på ett lock eftersom locket kan tas bort. Texten kan sättas fast på förpackningen genom att man använder ett klistermärke, under förutsättning att klistermärket sedan inte kan avlägsnas.⁴³

4.2 Innehållsdeklaration

Paket med cigaretter ska vara märkta med en innehållsdeklaration som anger mängderna av vissa skadliga beståndsdelar (tjära, nikotin och kolmonoxid) i röken från en cigarett. Vidare innehåller Folkhälsomyndighetens föreskrift FoHMFS 2014:9 också bestämmelser om högsta tillåtna mängder för vissa skadliga ämnen (högst 10 mg tjära, 1 mg nikotin och 10 mg kolmonoxid) i cigaretttrök.

5 SEKRETESS

Den grundläggande rätt som allmänheten och massmedierna har till insyn i myndigheternas verksamhet benämns offentlighetsprincipen. Denna innebär bl.a. att allmänna handlingar enligt huvudregeln är offentliga. De viktigaste bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. I tryckfrihetsförordningen (TF) definieras begreppet allmän handling. Där anges också de skyddsintressen som kan motivera undantag

---

³⁷ FoHMFS 2014:9

³⁸ ibid

³⁹ ibid

⁴⁰ ibid

⁴¹ a.a., 7§

⁴² a.a., 4§

⁴³ a.a., 8§

från handlingsoffentligheten. Lagstiftaren har i offentlighets- och sekretesslagen (OSL) utfärdat bestämmelser om sekretess. Sekretess innebär förbud att röja uppgift, vare sig detta sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt.

Sekretess gäller även mellan myndigheter. I OSL finns dock regler som i vissa situationer bryter den sekretess som annars skulle gälla. En sådan regel är den så kallade generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL jämförd med 8 kap. 2 § samma lag. Regeln innebär att sekretessbelagd uppgift får lämnas till annan myndighet eller självständig verksamhetsgren inom samma myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Som regeln är utformad kan en myndighet ofta inte på eget initiativ lämna en sådan uppgift till en annan myndighet. Den utlämnande myndigheten måste ju i den intresseavvägning som ska göras känna till vilket behov den mottagande myndigheten kan ha av en sådan uppgift.

Tobakslagen ang. uppgiftslämnande mellan myndigheter och till allmänheten

Kommunen och polismyndigheten ska underrätta varandra om förhållanden som är av betydelse för tillsynen.

En kommun som har fattat ett beslut i ett ärende enligt denna lag ska skicka en kopia av beslutet till Folkhälsomyndigheten samt den länsstyrelse och polismyndighet som berörs av beslutet. (23a § Tobakslagen 2010:682).

Den som har tagit befattning med något ärende enligt denna lag får inte obehörigen röja eller på annat sätt utnyttja vad han eller hon därvid har fått veta om yrkeshemligheter eller affärsförhållanden. I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (24 § Tobakslagen 2009:455).

Sekretess hos Skatteverket

Inom beskattningsverksamheten gäller sekretess (27 kap. 1-2 §§ OSL) för alla uppgifter om enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt vad som närmare anges i lagrummen. I praktiken innebär detta att de flesta uppgifter inom beskattningsverksamheten omfattas av den absoluta skattesekretessen. Sekretess gäller också i ärenden om kassaregister eller personalliggare. Det innebär att sekretess gäller för beslut om kontrollbesök. Däremot gäller sekretessen inte beskattningsbeslut eller beslut om kontrollavgift eller beslut om undantag från skyldigheter som avser kassaregister.

Sekretess hos Tullverket

Vad gäller Tullverkets möjligheter att lämna ut uppgifter som rör import eller export av varor (dvs. från tredje land) kan konstateras att det av 27 kap. 1 och 3 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (härefter "OSL") framgår att sekretess gäller för uppgift hos Tullverket om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i verksamhet som avser bestämmande av skatt och tull, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Detsamma gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i särskilt ärende om revision eller annan kontroll i fråga om skatt samt annan verksamhet som avser tullkontroll enligt 27 kap. 2 § OSL.

Av 11 kap. 6 § tullagen framgår dock att Tullverket på begäran ska tillhandahålla bl.a. Skatteverket, Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Läkemedelsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap uppgifter som förekommer hos Tullverket och som rör import eller export av varor.

Av 5 § förordning (1998:518) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter framgår att Tullverket ska underrätta Skatteverket om dels kontroller och beslut enligt LPK, dels vem som hämtat ut punktskattepliktiga varor för vilka skatt inte påförts.

I övrigt kan konstateras att sekretess gäller enligt 18 kap. 1 § OSL för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Detsamma gäller för uppgift som hänför sig till annan verksamhet hos Tullverket än förundersökning som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Av 18 kap. 2 § OSL framgår vidare att sekretess gäller för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet som avses i 7 § 1 lagen (2005:787) om behandling av uppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas.

Sekretess gäller vidare för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden enligt 35 kap. 1 § OSL, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men och uppgiften förekommer i:

- utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
- annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av Tullverket, eller
- register som förs av Tullverket enligt TBL eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

Det kan konstateras att förundersökningssekretessen inte är unik för Tullverket utan gäller även för andra brottsbekämpande myndigheter såsom Polisen.

Sekretess hos Kronofogdemyndigheten

I samarbete med andra myndigheten hänvisar Kronofogdemyndigheten till generalklausulen 10 kapitel 27§ OSL.

Den sekretessbrytande bestämmelsen innebär att uppgifter som omfattas av sekretess i vissa fall, efter prövning i varje enskilt fall, kan lämnas till en myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften som lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

BILAGA 1

I denna bilaga finns vissa centrala straffbestämmelser som kan aktualiseras vid hantering av ärenden rörande tobaksfrågor.

SKATTEBROTT

(skattebrottslagen (1971:69))

2 §

Den som på annat sätt än muntligen uppsåtligen lämnar oriktig uppgift till myndighet eller underlåter att till myndighet lämna deklaration, kontrolluppgift eller annan föreskriven uppgift och därigenom ger upphov till fara för att skatt undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan döms för *skattebrott* till fängelse i högst två år.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Rättelse på eget initiativ:	Möjlig

Att särskilt uppmärksamma: Muntliga uppgifter är inte straffbara. Med oriktig uppgift avses också att en uppgift är utelämnad. Underlåtenhet att lämna en föreskriven uppgift är straffbart. Det måste då klargöras på vilket sätt uppgiften skulle ha lämnats, av vem och senast när (vid den tidpunkten anses brottet fullbordat). Jämför också tullbrott.

GROVT SKATTEBROTT

(skattebrottslagen (1971:69))

4 §

Om brott som avses i 2 § är att anse som grovt, döms för *grovt skattebrott* till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det rör mycket betydande belopp, om gärningsmannen använt falska handlingar eller vilseledande bokföring eller om förfarandet ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller i annat fall varit av synnerligen farlig art.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Ja
Stämpling:	Nej
Rättelse på eget initiativ:	Möjlig

Att särskilt uppmärksamma: Uttrycket ”mycket betydande belopp” anses motsvara 10 prisbasbelopp eller högre. Falsk handling ska skiljas från osann handling. Även utnyttjande av osanna handlingar kan motivera att brottet bedöms som grovt.

VÅRDSLÖS SKATTEUPPGIFT

(skattebrottslagen (1971:69))

5 §

Den som på annat sätt än muntligen av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift till myndighet och därigenom ger upphov till fara för att skatt undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan döms för *vårdslös skatteuppgift* till böter eller fängelse i högst ett år.

Om gärningen med hänsyn till skattebeloppet och övriga omständigheter är av mindre allvarlig art, skall inte dömas till ansvar enligt första stycket.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Rättelse på eget initiativ:	Möjlig

Att särskilt uppmärksamma: En underlåtenhet att lämna en föreskriven uppgift kan inte bestraffas enligt den här bestämmelsen. Däremot att i en avlämnad handling lämna en oriktig uppgift, som består i att en uppgift har utelämnats, kan bestraffas. Det krävs att oaktsamheten är grov. Det krävs en avsevärd oaktsamhet t.ex. en visad likgiltighet inför att sätta sig in i de beskattningsregler som gäller.

TULLBROTT

(lag (2000:1225) om straff för smuggling)

8 §

Den som, i samband med att en vara förs in till landet, uppsåtligen underlåter att anmäla varan till tullbehandling, lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att tull, annan skatt eller avgift undandras det allmänna, döms för *tullbrott* till böter eller fängelse i högst två år.

För tullbrott döms också den som uppsåtligen ger upphov till fara för att tull, annan skatt eller avgift undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan genom att

- i samband med att en vara förs ut från landet, förfara så som anges i första stycket eller, efter utförelsen, förfoga över varan i strid med vad som förutsatts vid den tullbehandling som skett med anledning av utförelsen,
- under pågående tullbehandling förfoga över en införd vara i strid med vad som gäller för denna tullbehandling, eller
- bryta mot villkor som vid tullbehandling för övergång till fri omsättning har uppställts för befrielse från eller nedsättning av skatten eller avgiften.

För tullbrott döms också den som vid anmälan av en vara till tullbehandling med stöd av ett enhetstillstånd enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 4 kap. 24 § tullagen (2000:1281) uppsåtligen lämnar oriktig uppgift eller underlåter att lämna föreskriven uppgift och därigenom ger upphov till fara för att tull undandras det allmänna.

När det föreligger en skyldighet att lämna en anmälan enligt 3 kap. 3 a § tullagen gäller vad som anges i första stycket. Vad som därvid sägs om anmälan till tullbehandling ska i stället gälla en sådan anmälan som avses i 3 kap. 3 a § tullagen. Denna bestämmelse är tillämplig endast i fråga om sådana tullar, andra skatter och avgifter som Tullverket ska besluta.

Försök:	Ja
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Möjlig

Att särskilt uppmärksamma: Bestämmelsens tillämpningsområde begränsas till sådana tullar, andra skatter och avgifter som Tullverket ska besluta om. Det saknar däremot betydelse vem som svarar för uppbörden. Det är därför viktigt att utreda om någon uppgift ska lämnas, till vilken myndighet detta ska ske och när det senast ska ske.

GROVT TULLBROTT

(lag (2000:1225) om straff för smuggling)

10 §

Om ett brott som avses i 8 § är att anse som grovt, döms för *grovt tullbrott* till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt skall det särskilt beaktas om gärningen rört mycket betydande belopp, om gärningsmannen använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Försök:	Ja
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Ja
Stämpling:	Ja
Frivillig rättelse:	Möjlig

VÅRDSLÖS TULLREDOVISNING

(lag (2000:1225) om straff för smuggling)

11 §

Den som av grov oaktsamhet begår gärning som avses i 8 §, döms för *vårdslös tullredovisning* till böter eller fängelse i högst två år.

Om gärningen är ringa, skall den inte medföra ansvar.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Möjlig

OLOVLIG BEFATTNING MED SMUGGELGODS

(lag (2000:1225) om straff för smuggling)

12 §

Den som uppsåtligen emballerar, transporterar, förvarar, döljer, bearbetar, förvärvar, överlåter eller ingår avtal om upplåtelse av panträtt i en vara som varit föremål för brott enligt 3–11 §§, döms för *olovlig befattning med smuggelgods* till böter eller fängelse i högst två år. Gärningen skall inte medföra ansvar, om den är ringa med hänsyn till befattningen, omständigheterna kring denna, egendomens beskaffenhet och värde samt övriga omständigheter.

Om gärningsmannen inte inser men har skäligen anledning att anta att varan varit föremål för brott, döms till böter. Om gärningen är ringa, skall den inte medföra ansvar.

Ansvar enligt första eller andra stycket skall inte dömas ut, om gärningen är belagd med straff i 1 § första stycket 1, 3 eller 4 narkotikastrafflagen (1968:64) eller i 3 a § narkotikastrafflagen jämförd med dessa bestämmelser.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja, dock ej till gärning enligt andra stycket
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Möjlig

Att särskilt uppmärksamma: Det krävs att ett brott enligt 3-11, t.ex. tullbrott har förövats. Däremot krävs det inte att någon faktiskt döms för detta. Jämför också bestämmelsen om olovlig befattning med punktskattepliktiga varor.

GROV OLOVLIG BEFATTNING MED SMUGGELGODS

(lag (2000:1225) om straff för smuggling)

13 §

Om brott som avses i 12 § första stycket är att anse som grovt, döms för *grov olovlig befattning med smuggelgods* till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt skall det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, om gärningen avsett befattning med varor som varit föremål för brott varigenom tull, annan skatt eller avgift till mycket betydande belopp har undandragits det allmänna eller felaktigt återbetalats eller tillgodoräknats någon eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Försök:	Ja
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Ja
Stämpling:	Ja
Frivillig rättelse:	Möjlig

OLOVLIG FÖRFLYTTNING AV PUNKTSKATTEPLIKTIGA VAROR

(lag (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter)

5 kap. 1 §

Den som uppsåtligen i strid med 1 kap. 6 §

1. förflyttar punktskattepliktiga varor inom Sverige,
2. för in punktskattepliktiga varor till Sverige från ett område som tillhör Europeiska unionens punktskatteområde, eller
3. för ut punktskattepliktiga varor från Sverige

och därigenom ger upphov till fara för att en myndighets kontrollverksamhet med avseende på varuförflyttningen allvarligt försvåras döms, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling, för *olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor* till fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Om brottet är att anse som ringa döms till böter.

Den som till Tullverket frivilligt anmäler varor som förflyttas i strid med 1 kap. 6 § för kontroll enligt 2 eller 3 kap. ska inte dömas till ansvar enligt första stycket.

1 kap. 6 § (i dess lydelse från den 1 januari 2014)

En punktskattepliktig vara får flyttas endast om de krav i fråga om elektroniskt administrativt dokument, administrativ referenskod, ersättningsdokument, förenklat ledsagardokument, säkerhet och anmälningsskyldighet är uppfyllda som följer av de lagar som anges i 2 § eller av bestämmelser som avses i 5 a §.

En flyttning av punktskattepliktiga varor anses inte ha skett i strid med första stycket om det elektroniska administrativa dokument avseende flyttningen, det ersättningsdokument eller förenklat ledsagardokument som åtföljer varorna, innehåller endast smärre brister. Första stycket gäller inte punktskattepliktiga varor som återutförs enligt 3 kap. 1 § femte stycket eller 17 a § andra stycket lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja, om brottet inte är ringa
Förberedelse:	Ja till grovt brott
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Ej möjligt (dock möjligt med frivillig anmälan, se bestämmelsens andra stycke)

Att särskilt uppmärksamma: Straffbestämmelsen är subsidiär i förhållande till smugglingslagen men däremot inte i förhållande till skattebrottslagen. För ansvar är det inte tillräckligt att varorna förflyttas i strid med kraven på ledsagardokument m.m. utan det krävs även att förflyttningen ger upphov till fara för att en myndighets kontrollverksamhet med avseende på varuförflyttningen allvarligt försvåras. Olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor får åtalas endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt (6 §).

OLOVLIG BEFATTNING MED PUNKTSKATTEPLIKTIGA VAROR

(lag (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter)

5 kap. 1 a §

Den som uppsåtligen emballerar, transporterar, förvarar, döljer, bearbetar, förvärvar eller överlåter punktskattepliktiga varor som varit föremål för brott som avses i 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69) döms, om brottet rör skatt enligt lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt eller lagen (1994:1776) om skatt på energi, för *olovlig befattning med punktskattepliktiga varor* till böter eller fängelse i högst två år. Detta gäller dock inte om ansvar kan utdömas enligt 1 § eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Om gärningsmannen inte inser men har skälig anledning att anta att de punktskattepliktiga varorna varit föremål för brott, döms till böter.

Om gärningen är ringa, skall den inte medföra ansvar enligt första eller andra stycket.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja, dock ej enligt andra stycket
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Ej möjlig

GROV OLOVLIG BEFATTNING MED PUNKTSKATTEPLIKTIGA VAROR

(lag (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter)

5 kap. 1 b §

Om brott som avses i 1 a § första stycket är att anse som grovt, döms för *grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor* till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt skall det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, om gärningen avsett befattning med varor som varit föremål för brott varigenom skatt eller avgift till mycket betydande belopp har undandragits det allmänna eller felaktigt återbetalats eller tillgodoräknats någon.

Försök:	Ja
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Ja
Stämpling:	Ja
Frivillig rättelse:	Ej möjlig

OLOVLIG TOBAKSFÖRSÄLJNING

(tobakslag (1993:581))

27 §

Den som uppsåtligen bryter mot 11 § eller säljer tobaksvaror i strid med förbud som har meddelats enligt 20 a § döms för olovlig tobaksförsäljning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 12 § första eller andra stycket eller 12 c § första stycket.

Är gärningen att anse som ringa döms inte till ansvar.

11 § lyder:

En tobaksvara får inte i näringsverksamhet tillhandahållas konsumenterna inom landet, om den saknar varningstexter eller innehållsdeklaration eller om text eller deklaration är uppenbart oriktig.

20 a § lyder:

Vid allvarliga eller upprepade överträdelser av bestämmelserna i denna lag får kommunen förbjuda en näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenterna att fortsätta försäljningen eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela varning.

Ett förbud enligt första stycket meddelas för en tid av högst sex månader.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

12 § första och andra stycket lyder:

Tobaksvaror får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått nämnda ålder.

Om det finns särskild anledning att anta att en tobaksvara är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år får varan inte lämnas ut.

12 c § första stycket lyder:

En näringsidkare får inte tillhandahålla tobaksvaror för försäljning till konsumenterna utan att först ha anmält försäljningen till den kommun där försäljningen ska ske.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Ej möjlig

Att särskilt uppmärksamma: När det gäller att ”tillhandahålla” tobaksvara måste det klargöras vilka omständigheter som leder till slutsatsen att varan är avsedd att tillhandahållas konsumenterna och inte enbart förvaras.

OREDIGHET MOT Borgenärer och Grov Oredlighet mot Borgenärer

(brottsbalken (1962:700))

11 kap. 1 §

Den som, när han är på obestånd eller när påtaglig fara föreligger för att han skall komma på obestånd, förstör eller genom gåva eller någon annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydande värde, döms för *oredlighet mot borgenärer* till fängelse i högst två år.

Detsamma skall gälla om någon genom sådant förfarande försätter sig på obestånd eller framkallar påtaglig fara för att han skall komma på obestånd.

För oredlighet mot borgenärer döms också en gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydande värde med uppsåt att hålla den undan konkursen, eller gäldenär som i konkurs undandrar eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång. Detsamma skall gälla, om en gäldenär i otillbörligt syfte underlåter att, så långt möjligt, medverka till att tillgång i utlandet som ingår i konkursen ställs till konkursförvaltningens förfogande, trots att konkursförvaltaren uppmanat gäldenären att medverka.

Om brottet är grovt, döms för *grov oredlighet mot borgenärer* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen beedigat oriktig uppgift eller använt falsk handling eller vilseledande bokföring eller om brottet varit av betydande omfattning eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Försök:	Ja (med viss begränsning)
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Nej
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Ej möjlig

Att särskilt uppmärksamma: Utredningen avseende obestånd eller fara för obestånd måste omfatta frågan om företaget kunde förväntas erhålla nya intäkter till följd av t.ex. försäljning eller genom lån. Ingår företaget i en koncern måste även koncernens ekonomiska situation och därmed möjligheten att bistå det aktuella företaget beaktas. S.k. latent skatteskulder d.v.s. läget då tidsfristen för skattskyldighet eller deklarationsskyldighet ännu inte överskridits men det står klart att företaget kommer att ådra sig en skatteskuld, kan beaktas.

BOKFÖRINGSBROTT

(brottsbalken (1962:700))

11 kap. 5 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078) genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsinformation eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat

sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för *bokföringsbrott* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för *grovt bokföringsbrott* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om åsidosättandet avsett mycket betydande belopp eller om gärningsmannen använt falsk handling eller om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Första och andra styckena gäller inte om bokföringsskyldigheten avser en juridisk person som anges i 2 kap. 2 § bokföringslagen och som inte bedriver näringsverksamhet.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Ja till grovt brott
Stämpling:	Nej
Frivillig rättelse:	Ej möjlig

Att särskilt uppmärksamma: När bokföring saknas måste frågan när företaget senast skulle ha behövt bokföra affärshändelser utredas. Detta är bl.a. beroende av omsättningen.

FÖRSVÅRANDE AV SKATTEKONTROLL

(skattebrottslagen (1971:69))

10 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter bokföringsskyldighet eller sådan skyldighet att föra och bevara räkenskaper, som föreskrivs för vissa uppgiftsskyldiga och därigenom ger upphov till fara för att myndighets kontrollverksamhet vid beräkning eller uppbörd av skatt eller avgift allvarligt försvåras, döms för *försvårande av skattekontroll* till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

I ringa fall döms ej till ansvar enligt första stycket.

Försök:	Nej
Medhjälp:	Ja
Förberedelse:	Ja till grovt brott
Stämpling:	Nej
Rättelse på eget initiativ:	Möjlig

Att särskilt uppmärksamma: Ansvar för försvårande av skattekontroll är främst aktuellt när det finns en bokföring men där verifikationerna är bristfälliga i sådana avseenden som är av särskild betydelse för skattekontrollen.

Osjälvständiga brottsformer

FÖRSÖK TILL BROTT

(brottsbalken (1962:700))

23 kap. 1 §

Har någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Straff för försök bestämmes högst till vad som gäller för fullbordat brott och må ej sättas under fängelse, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller däröver.

Att särskilt uppmärksamma: Ansvar för försök förutsätter att det finns en särskild bestämmelse att brottet är straffbart på försöksstadiet. Det behöver inte visas att främjandeåtgärden i det enskilda fallet på ett positivt sätt bidragit till att brottsplanen kunnat genomföras framgångsrikt. Främjandeåtgärden måste dock vara sådan att den ”typiskt sett” kunnat underlätta genomförandet.

MEDHJÄLP OCH ANSTIFTAN TILL BROTT

(brottsbalken (1962:700))

23 kap. 4 §

Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet.

Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det.

Varje medverkande bedöms efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. Ansvar som är föreskrivet för gärning av syssloman, gäldenär eller annan i särskild ställning skall ådömas även den som tillsammans med honom medverkat till gärningen.

Vad som sägs i denna paragraf skall inte gälla, om något annat följer av vad för särskilda fall är föreskrivet.

Att särskilt uppmärksamma: Medhjälp till brott, som beskrivs i andra författningar än brottsbalken, förutsätter att fängelse ingår i straffskalan. Det är möjligt att döma någon för medhjälp till ett brott även om ingen döms som gärningsman. Det är väsentligt att kunna utreda vari främjandet mera precist har bestått.

FÖRBEREDELSE OCH STÄMPLING TILL BROTT

(brottsbalken (1962:700))

23 kap 2 §

Den som, med uppsåt att utföra eller främja brott,

1. tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller
  2. skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott,
- skall i de fall det särskilt anges dömas för förberedelse till brottet, om han inte gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök.

I de fall det särskilt anges döms för stämpling till brott. Med stämpling förstås, att någon i samråd med annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra den.

Straff för förberedelse eller stämpling skall bestämmas under den högsta och får sättas under den lägsta gräns som gäller för fullbordat brott. Högre straff än fängelse i två år får bestämmas endast om fängelse i åtta år eller däröver kan följa på det fullbordade brottet. Om faran för att brottet skulle fullbordas var ringa, skall inte dömas till ansvar.

Att särskilt uppmärksamma: Förberedelse eller stämpling förutsätter att det finns en särskild bestämmelse om detta i anslutning till straffbestämmelsen. Förberedelsebrottet är begränsat till vissa särskilt beskrivna förfaranden. I princip är förberedelse straffbart endast när förberedelsen tar sikte på ett fullbordat brott i gärningsmannaskap.

BILAGA 2 TOBAKSVAROR OCH TOBAKSRELATERADE PRODUKTER

Inledning

Det finns ingen enhetlig definition i svensk lagstiftning vad som är tobak eller tobaksrelaterade produkter.

I tobakslagen (1993:581) (TL) står begreppen tobak, tobaksrök och tobaksvara.

I förarbeten till ändring i tobakslagen står i proposition 1995/96:228 Åldersgräns vid tobaksköp: *Med tobaksvaror avses i detta sammanhang alla varor som helt eller till någon del består av tobak, dvs. cigaretter, cigarrer, cigariller, pip-och rulltobak, snus, och portionstobak.*

Tobaksvara finns definierat, i EU-direktivet 2001/37/EG artikel 2.1, som *produkter som är avsedda att rökas, snusas, sugas på eller tuggas – så vitt de är tillverkade, även delvis, av tobak, genmodifierad eller ej.* Ett nytt tobaksproduktdirektiv har beslutats i EU. Där reglerar man även bland annat örtprodukter för rökning och e-cigaretter. De kan komma att påverka den svenska lagstiftningen kring tobak och tobaksrelaterade varor.

Enligt tobakslagen är allt som innehåller tobak en tobaksvara.

Regler för snus och tuggtobak finns i Livsmedelsverkets föreskrifter om snus och tuggtobak LIVSFS 2012:6

Nikotin regleras i Läkemedelslag (1992:859) och på läkemedelsverkets hemsida kan man hitta förteckning av vilka substanser som är narkotikaklassade.

Andra tobaksrelaterade produkter kan möjligtvis rymmas inom annan lagstiftning som t.ex. Produktsäkerhetslag (2004:451), Lag (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor eller i narkotikalagstiftning.

Vad gäller hur frågan om en produkt ska beläggas med tobaksskatt eller inte så gäller definitionerna i 1 – 1 e §§ lagen (1994:1563) om tobaksskatt (LTS) och för att avgöra beskattningsfrågan måste varje enskild produkt bedömas utifrån dessa bestämmelser, se även Skatteverkets avsnitt om tobaksskatt.

Råtobak

Tobak kommer från växten *Nicotiana tabacum* (virginiatobak) eller *Nicotiana rustica* (bondtobak). Bladen skördas, torkas och pressas ihop i stora balar som sedan säljs för att vidareförädlas i tobaksindustrin. Råtobak är en råvara. (Se ytterligare ett stycke om råtobak längre fram i texten.)

TOBAKSVAROR SOM GÅR ATT RÖKA - ALLA DESSA PRODUKTER SKA HA SVENSK VARNINGSTEXT ENLIGT TOBAKSLAGEN

Enligt TL och Folkhälsomyndighetens föreskrifter, FoHMFS 2014:9, ska det finnas varningstext på två sidor av förpackningen. På den mest synliga sidan en av två varierande texter **Rökning dödar.** eller **Rökning skadar dig själv och personer i din omgivning.** På den näst mest synliga sidan finns 14 olika texter att variera mellan.

Cigaretter

Cigaretter är fint skuren tobak inlindad i rör av papper. Pappret kan ha olika färger, vitt är den vanligaste men andra färger som rosa, svart med flera kan förekomma. Cigaretter kan vara smaksatta med mentol, vanilj med mera. De vanligaste cigaretterna har en omkrets på strax under 1 cm, men det finns betydligt tunnare. Kreteker kallas cigaretter som är smaksatta med kryddnejlika. Cigaretter får inte säljas i mindre förpackningar än 19 cigaretter.

Cigarrer och cigariller

Cigarrer är gjorda av tobak som är fermenterad (jäst), lagrad och ibland smaksatt. De är rullade i ett eller flera tobaksblad.

Cigariller (cigarrcigaretter) är mindre, tunnare varianter av en cigarr där tobak är inrullad i tobaksblad. De är ofta smaksatta med vanilj eller choklad. Cigarrer och cigariller får säljas styckevis.

Beedies

En produkt som påminner om cigariller kallas Beedies och är indiska fattigmanscigaretter där tobaken är inrullad i tendu- eller bauhiniablåd. Dessa finns ibland till salu i Sverige.

Röktobak

Röktobak är strimlade smaksatta tobaksblad. Är bladen lite grövre strimlade används de till piptobak och är de mer finstrimlade används de till rulltobak, att rulla sina egna cigaretter med.

Vattenpipstobak

Vattenpipstobak som röks i vattenpipa består av strimlad tobak (20-30 %) blandad med melass (65-70 %), glycerin och smakämnen. Melass är en sockerprodukt påminnande om sirap. Vattenpipstobak har en konsistens liknande marmelad. För att förånga den vid rökning läggs ett glödande kol ovanpå tobaksmassan.

Blunt Wraps

Blunt Wraps är cigarromslag gjorda av tobak. De är tillverkade för att rulla marijuanacigaretter med. De är oftast förpackade parvis i plast/aluminiumförpackningar. De kan också vara färdigrullade och kallas då för Cones. Enligt TL ska de ha varningstext.

Råtobak

I detaljhandeln, både i tobaksbutiker och på internet, säljs en produkt som kallas för Råtobak i paket som innehåller allt från 50 gram till ett kilo. Ofta är det strimlad tobak, ibland levereras den tillsammans med en vätska i en liten plastflaska för att fukta och smaksätta tobaken. Även utan tillsats av vätskan går denna tobak att röka i en pipa och den kan blandas med melass för att röka i en vattenpipa. Det går också att rulla cigaretter av den.

Råtobak till försäljning i detaljhandel ska ha samma varningstext som övrig røktobak.

Råtobakspill

En tobaksvara som är rester från tobakstillverkning. Det vill säga sönderdelade tobaksblad.

TOBAKSVAROR SOM INTE GÅR ATT RÖKA

Enligt TL och Folkhälsomyndighetens föreskrifter, FoHMFS 2014:9, ska dessa tobaksvaror på den mest synliga ytan ha varningstexten. **Denna tobaksvara kan skada din hälsa och är beroendeframkallande**

Snus

Snus, våtsnus, tillverkas av finmalen tobak som blandas med salt och vatten, värms upp och tillsätts olika smakämnen. Snus säljs i dosor/askar om allt från 5-50 gram. Det säljs i lös blandning, lössnus, och som portionspåsar, portionssnus.

Snussatser

I tobaksaffärer och på nätet säljs snussatser. De innehåller oftast mald tobak, salt och smakämnen. Kunden får själv blanda och tillsätta vatten. Snuskit finns även som färdiga portioner där endast vatten tillsätts.

Luktsnus

Luktsnus är mycket finmald tobak med tillsatta smakämnen. Det är en torr produkt som är avsedd att dra in i näsan.

Tuggtobak

Tuggtobak är tobaksblad som är spunna till en sträng, pressade och smaksatta, för att stoppa i munnen och tugga på.

Tobakspastiller

Tobakspastiller är tobaksblad spunna till en sträng, smaksatta och pressade och delade i små pastiller ca 1 x 0,5 cm. Enligt beskrivningen ska man stoppa pastillen mellan kind och käke, eventuellt kan de tuggas en gång mellan tänderna för att de ska avge extra nikotin och smak.

PRODUKTER SOM INTE INNEHÅLLER TOBAK

Näringsidkaren behöver inte anmäla att dessa produkter ska säljas eller tillämpa åldersgräns. Det behöver inte vara varningstext enligt TL på förpackningar.

Örtcigaretter

Örtcigaretter ser ut som vanliga cigaretter, men innehåller inte tobak eller nikotin, utan andra örter och smakämnen.

Örttobak

Används som vanlig röktoak men innehåller olika örter och smakämnen. En del av dessa produkter har namn som associerar till narkotika, till exempel Skunk Herbal Blend eller är smaksatta med hampaarom som Knaster.

Spice

Spice är en örtblandning som är sprayad med syntetiska cannabinoider. De flesta spice-blandningar är klassade som narkotika och är förbjudna att sälja, inneha och använda. En del liknande rökmixar är ännu inte klassade som narkotika och en del kommer aldrig att bli klassade som narkotika.

Blunt Wraps

Cigarromslag kan också vara tillverkade av andra fibrer än tobak, till exempel av hampa, palmlblad eller vanlig cellulosa.

Rökmassa till vattenpipstobak

Rökmassa ser ut och luktar som vanlig vattenpipstobak men istället för tobak används andra fibrer, exempelvis strimlade sockerrör. Det är svårt att avgöra om det rör sig om vattenpipstobak eller rökmassa utan tobak om man inte ser originalkartongen.

PRODUKTER SOM INNEHÅLLER NIKOTIN MEN INTE INNEHÅLLER TOBAK FRÅN TOBAKSPLANTAN

Nikotin är klassat som ett läkemedel i Sverige. För att dessa produkter ska få säljas som läkemedel ska de vara godkända av Läkemedelsverket.

Rökavvänjningsprodukter

Rökavvänjningsprodukter säljs på apotek och i affärer, som har anmält läkemedelsförsäljning till kommunen. Det kan vara tuggummi, plåster, tabletter eller inhalatorer. Det är åldersgräns på 18 år att inhandla dessa produkter.

E-cigaretter/e-juice

Inga ampuller eller e-juice innehållande nikotin är godkända som läkemedel i Sverige. Ampullerna eller e-juiceflaskorna har samma utseende vare sig de innehåller nikotin eller inte, ibland står det nikotin på. Det finns de utan nikotin som har tobakssmak. På en del förpackningar finns en märkning med antal mg, detta kan tyda på att de innehåller nikotin.

Smokeless tobacco

Nikotincigaretter även kallade smokeless tobacco ser ut som vanliga cigaretter, man tänder dem inte, utan suger på dem. De säljs i andra länder och inom trafikflyget med destination

Sverige. Det finns även cigaretter som både är smokeless tobacco och även går att tända och röka som vanliga cigaretter. De är också nikotinprodukter som är förbjudna att sälja i Sverige.

PRODUKTER SOM VARKEN INNEHÅLLER TOBAK ELLER NIKOTIN, MEN ANVÄNDS PÅ LIKNANDE SÄTT

Steam stones

Steam stones eller på svenska ångstenar/rökstenar till vattenpipa är specialpreparerade fuktiga, smaksatta stenar som man använder istället för vattenpipstobak, det behövs ett glödande kol för att förånga dem.

Elektronisk vattenpipa

Det finns elektroniska vattenpipor som ser ut som vanliga vattenpipor. De går att ladda med smaksatt vätska.

E-cigaretter

E-cigaretter utan nikotin är inte reglerade enligt svensk lag. En e-cigarett består av ett rör tillverkat av stål och/eller plast, inuti sitter ett batteri som förångar en vätska och ibland finns en lampa som liknar glöd. När man tar ett bloss bildas ånga som ser ut som rök. Vätskan kallas e-juice. Denna vätska finns i många olika smaker. Det är ingen förbränning utan förångning. Det finns nu tre typer av e-cigaretter. Engångscigaretter som inte laddas utan används till vätskan och batteriet är slut. E-cigaretter som ser ut som vanliga cigaretter och där e-juicen sitter i filtret. E-cigaretten kan vara betydligt större och påminna om en cigarr, där fyller man e-cigaretten med e-juice från en liten flaska. Laddning av batterierna i e-cigaretterna sker genom en USB-kabel.

Nikotinfritt snus

Nikotinfritt snus ser ut och används som vanligt snus men innehåller inte nikotin eller tobak. Ingen anmälan, ingen åldersgräns, ingen varningstext.

TOBAKSRELATERADE PRODUKTER

Tobakstillbehör

Det finns inga bestämmelser kring hur man får sälja tändare, rullapparater, cigarettpapper, cigarettmunstycken, pipor, bongar, chillums, vaporizers, vattenpipor eller andra verktyg för rök/tobaksanvändning.

Godistobak

Det finns inga restriktioner kring att sälja paket med choklad- eller tuggummicigaretter och inte heller lakritspipor. 2002 rekommenderade Europaparlamentet EU:s medlemsländer att förbjuda leksaker och godis som liknar tobak. I Sverige har dessa produkter ökat på senare år.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:92002E3610:SV:HTML>

"Cheap Whites"

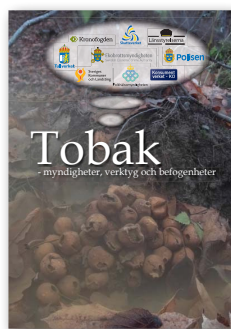
Märkligt billiga cigaretter

Legalt eller illegalt? Eller blandat?
Vem ser skillnaden?

Omslagsbild fotograferad och använd med tillstånd av Staffan Kyrk.
"Gyttrad röksvamp. Den gytrade röksvampen växer gruppvis på död ved. Vill man göra svampen en tjänst så kan man hjälpa den att sprida sina sporer genom att trampa på den."

Övriga bilder har tillhandahållits av de samarbetande myndigheterna.